

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tjaša Režek

**Komunikacija z javnostjo v projektih skupnostnih praks v urejanju prostora,
študija ljubljanskih primerov**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tjaša Režek

Mentor:izr. prof. dr. Marjan Hočevar

**Komunikacija z javnostjo v projektih skupnostnih praks v urejanju prostora,
študija ljubljanskih primerov**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2017

Hvala mentorju za odzivnost in sodelovanje pri nastajanju magistrskega dela.

*Hvala mojemu možu, da je verjel vame, tudi ko sama nisem verjela
vase in seveda za spodbudo in vsa Kinder jajčka.*

*Hvala mojemu sinu za vsako prespano noč in vsak nasmeh,
ki mi je predstavljal dodatno motivacijo.*

Hvala mojim staršem in sestri za spodbudo in vso pomoč.

Hvala družini in prijateljem, ki vedno navijajo zame in verjamejo v moj uspeh.

*Hvala vsem, ki so s svojimi odgovori prispevali k temu, da sem
lahko opravila empirični del magistrskega dela.*

Komunikacija z javnostjo v projektih skupnostnih praks v urejanju prostora, študija ljubljanskih primerov

Kljub temu da nam urejeni prostori okoli nas omogočajo boljše življenjske pogoje za bivanje, njihovo urejenost še vedno pogosto jemljemo za samoumevno. Ker pa je prostor tako pomemben del našega vsakdana, je seveda pomembno, da smo vključeni tudi v njegovo oblikovanje in urejanje. Tak pristop omogočajo skupnostne prakse v urejanju prostora, ki postajajo pomemben del prostorskega urejanja in načrtovanja prostora, njihova ključna lastnost pa je, da pobuda prihaja 'od spodaj', kar pomeni, da pobuda na nek način prihaja od javnosti, saj je podana s strani posameznikov oziroma skupine organiziranih posameznikov. V magistrskem delu izpostavljam tri različne prakse v urejanju prostora (začasna raba prostora, urbano vrtičkarstvo in skupnostna prenova), pri tem pa se osredotočam predvsem na pomen komuniciranja z javnostjo znotraj teh praks. Javnost je v postopkih prostorskega načrtovanja lahko vključena na različne načine, skupnostne prakse v urejanju prostora pa predstavljajo možnost aktivne participacije javnosti znotraj prostorskega načrtovanja. V magistrskem delu proučujem dva ljubljanska primera skupnostnih praks v urejanju prostora, in sicer skupnostni urbani vrt Onkraj gradbišča, ki je obenem tudi primer začasne rabe, in skupnostno prenavo Savskega naselja. V obeh primerih sem se osredotočila predvsem na komuniciranje z javnostjo v okviru projekta, na kakšen način so pobudniki komunicirali z javnostjo in kakšni so bili cilji pri oblikovanju strategije komuniciranja z javnostjo.

Ključne besede: skupnostne prakse v urejanju prostora, komuniciranje z javnostjo, začasna raba prostora, urbano vrtičkarstvo, skupnostna prenova.

Communication with public in projects of community practices in spatial planning, study of cases in Ljubljana

Despite the fact that neatly arranged spaces around us, enable us better living conditions, we still take their orderliness for granted. As space around us is such a big part of our daily life, it is important that we are involved in the shaping and arranging itself. This kind of approach is enabled through community practices in spatial planning, which are becoming an essential part of spatial editing and planning. Their key characteristic is the initiative that comes on the basis of bottom-up approach, which means from the public (either from organized group of individuals or an individual itself). In my Master Thesis I am emphasizing three different approaches in spatial editing (temporary use of space, urban gardening and community renovation). Within the mentioned approaches, I am focusing more on the meaning of communication with the public. Latter can be involved with procedures of spatial planning in various ways. Community practices could provide possibilities of active participation in the frame of spatial planning. Further I will also analyze two examples of community practices in spatial planning in Ljubljana – community urban garden 'Onkraj gradbišča', which is at the same time also a good example of temporary use and community renovation of 'Savsko naselje'. In both cases I was foremost focused on communication with public in the projects – what means of communication did the initiators use and what were the goals with setting of the communication strategy with the public.

Key words: community practices in spatial planning, communication with public, temporary use of space, urban gardening and community renovation.

KAZALO

1	UVOD	7
2	SKUPNOSTNE PRAKSE V UREJANJU PROSTORA	9
2.1	Družbena vloga skupnostnih praks v urejanju prostora	11
2.2	Skupnostna prenova.....	13
2.3	Začasna raba prostora	16
2.4	Urbano vrtičkarstvo	20
2.5	Skupnostne prakse v urejanju prostora v Ljubljani	21
2.6	Zakonodaja	23
2.6.1	Aarhuška konvencija v Sloveniji	26
2.6.2	Bela knjiga o soudeležbi javnosti pri okoljskih, prostorskih in naravovarstvenih procesih trajnostnega razvoja Slovenije	26
3	KOMUNICIRANJE Z JAVNOSTJO	28
3.1	Družbena vloga komuniciranja z javnostjo v skupnostnih praksah v urejanju prostora	30
3.2	Vrste javnosti.....	31
3.2.1	Javno mnenje.....	32
3.3	Načini komuniciranja	33
3.4	Komuniciranje z javnostjo v okviru skupnostnih praks v urejanju prostora	34
4	RAZISKOVALNO VPRAŠANJE IN HIPOTEZE	36
5	METODOLOGIJA	38
6	ŠTUDIJA PRIMEROV.....	40
6.1	Onkraj gradbišča (primer A).....	40
6.1.1	Predstavitev projekta	40
6.1.2	Javnost	42
6.1.3	Komuniciranje z javnostjo	43
6.2	Savsko naselje (primer B)	44
6.2.1	Predstavitev projekta	44
6.2.2	Javnost	45
6.2.3	Komuniciranje z javnostjo	45
6.3	Analiza	47
6.3.1	Analiza primera A.....	47
6.3.2	Analiza primera B	49
6.4	Ugotovitve.....	50
7	SKLEP	53
8	LITERATURA	56

PRILOGE.....	62
Priloga A: Intervju z Urško Jurman, soustanoviteljico Kulturno umetniškega društva Obrat, 18. september 2017	62
Priloga B: Intervju s članico društva prostoRož Zalo Velkavrh, 21. september 2017	67
Priloga C: Intervju z Rokom Terkajem, prebivalcem in tudi pobudnikom dogajanja v Savskem naselju, 26. september 2017	71
Priloga Č: Intervju z Mihom, prebivalcem Savskega naselja, 26. september 2017	73
Priloga D: Intervju z Anđo, prebivalko Savskega naselja, 26. september 2017	74
Priloga E: Intervju s Tamaro Bračič Vidmar, članico zavoda Bunker, 27. september 2017.....	74
Priloga F: Intervju s prebivalko Petro, ki živi na Resljevi ulici v bližini skupnostnega vrta Onkraj gradbišča, 27. september 2017.....	77
Priloga G: Intervju s Sabino, uporabnico vrta v sklopu skupnostnega vrta Onkraj gradbišča , 28. september 2017.....	78

1 UVOD

»Za vse vsakdanje dejavnosti potrebujemo prostor, ki ga zavzemajo stanovanjski, poslovni, trgovski, izobraževalni, kulturni in drugi objekti« (Simoneti in Zavodnik Lamovšek 2009, 7), prostor pa tako postane del našega vsakdana. Kljub temu da nam urejeni prostori okoli nas omogočajo boljše življenjske pogoje za bivanje, njihovo urejenost še vedno pogosto jemljemo za samoumevno. Tako se torej ne ukvarjamo z vprašanji, zakaj je določen prostor urejen na način, na kakršnega je, temveč ga le s pridom uporabljamo in izkoriščamo njegove danosti. Ker pa je prostor tako pomemben del našega vsakdana, je seveda pomembno, da smo vključeni tudi v njegovo oblikovanje in urejanje. Le na ta način si lahko namreč zagotovimo prostor, ki bo urejen tako, da bo v kar največjo korist vsem prebivalcem. Pri tem pa se moramo zavedati, da pri urejanju prostora ne gre niti ne more iti le za seštevanje želja posameznikov (Simoneti in Zavodnik Lamovšek 2009, 7), ki bi jih nato uresničili v prostoru, temveč gre za skupek nujno potrebnih ureditev (npr. komunala) in dodanih vrednosti prostora (parki, rekreacijske površine). V postopkih prostorskega načrtovanja je javnost v načrtovanje in urejanje prostorov lahko vključena na različne načine, v magistrskem delu pa nameravam proučiti vključenost javnosti oziroma predvsem komunikacijo z javnostjo v projektih skupnostnih praks v urejanju prostora.

Tako kot so spremembe del drugih področij našega življenja, je spremembam izpostavljeno tudi prostorsko načrtovanje. Po Haugtonu in drugih (2010, 2) je prostorsko načrtovanje sestavljeno iz novih in starih elementov prostorskega načrtovanja, iz formaliziranih in uveljavljenih praks v urejanju prostora ter novih in tistih še v nastajanju praks v urejanju prostora. V magistrskem delu bo osrednja tematika tako ravno ena izmed novejših praks v prostorskem načrtovanju, in sicer skupnostne prakse v urejanju prostora oziroma, kot sem že omenila, komunikacija z javnostjo znotraj teh praks. Kot bom potem v nadaljevanju predstavila, je ključni element skupnostnih praks v urejanju prostora ta, da prihajajo 'od spodaj', tovrstne prakse pa »zazna muje izrazito participativen pristop pri zasnovi, izvedbi in upravljanju ter intenzivno komuniciranje navznoter in navzven« (Prostori sodelovanja 2015, 2), kar v večini primerov pomeni, da so te prakse v družbi dobro sprejete oziroma imajo dobro javno podobo. Ravno s tega vidika sem mnenja, da bo moja raziskava zanimiva, saj bom proučevala komunikacijo z javnostjo v teh projektih – torej na kakšen način skupina organiziranih posameznikov, ki so bili do pred kratkim tudi sami del te javnosti, predstavi širši javnosti svojo idejo oziroma projekt. Ali javnost samo obveščajo o svojem delu ali želijo, da javnost tudi aktivno sodeluje? Kako, na kakšen način poskušajo vzpostaviti kontakt z javnostjo? So v takih projektih aktualna tudi sodobna družbena omrežja ali obveščanje še vedno poteka po bolj ustaljenih, starejših kanalih

komuniciranja? V nadaljevanju bom predstavila tudi svoja raziskovalna vprašanja in hipoteze, na katere bom potem tekom raziskave poizkušala pridobiti odgovore. Magistrsko delo bo v prvem delu obsegalo proučitev relevantne obstoječe literature in drugih virov, v zaključnem delu pa bom opravila analizo dveh projektov skupnostnih praks v urejanju prostora, ki so se oziroma se še odvijajo v Ljubljani, in sicer projekt Onkraj gradbišča, ki združuje elementečasne rabe prostora in urbanega vrtičkarstva, ter skupnostno prenovo Savskega naselja pod taktirko štirih nevladnih organizacij in stanovalcev naselja. Po zaključeni raziskavi in napisanem magistrskem delu pa je moja želja, da bom razpolagala z aktualnimi informacijami o načinu komuniciranja z javnostjo znotraj projektov skupnostne rabe prostora ter da bodo zbrane ugotovitve lahko vsaj v neki meri v pomoč kot oporne točke tudi vsem bodočim pobudnikom za projekte skupnostnih praks v urejanju prostora.

2 SKUPNOSTNE PRAKSE V UREJANJU PROSTORA

Skupnostne prakse v urejanju prostora po mojem mnenju najboljše povzame definicija, ki jo kot delovno definicijo uporabljajo avtorji zbornika Prostoru sodelovanja.

Pod pojmom skupnostne prakse v urejanju prostora razumemo samoorganizirane pobude, ki imajo pomembne posledice za produkcijo prostora. Gre za prakse, ki izhajajo 'od spodaj', praviloma s strani neformalno povezanih skupnosti, njihov pomemben vidik pa je pogosto tudi skupno ali skupinsko upravljanje oz. upravljanje s so-delovanjem uporabnikov. Pri tovrstnih praksah imajo navadno ključno vlogo prebivalci posameznih območij, predstavniki lokalnega gospodarstva kot seveda tudi lokalne nevladne organizacije. (Prostoru sodelovanja 2014, 1)

Bialski in drugi (2015, 2) razumejo skupnostne prakse kot prakse, ki se v želji, da bi ustvarile bolj samozadostno urbano okolje, organizirajo drugače, kar se rezultira v političnih, ekonomskih in družbenih spremembah v prostoru.

Medtem ko je delovna definicija, ki so jo oblikovali avtorji zbornika Prostoru sodelovanja, bolj natančna in vsebuje dva ključna elementa skupnostnih praks (pobuda prihaja 'od spodaj' in skupinsko upravljanje), druga definicija skupnostne prakse zajema bolj široko in kot glavni element izpostavlja željo po drugačni organiziranosti prostora okoli sebe. Zavedati se je treba, da so skupnostne prakse v urejanju prostora precej živ pojem, zato lahko med avtorji najdemo veliko različnih pogledov/definicij, kar pa nikakor ni napačno, temveč samo potrjuje dejstvo, da skupnostne prakse niso formalizirane, temveč se spreminjajo in prilagajajo glede na potrebe uporabnikov/pobudnikov. V zadnjih treh letih, odkar zaradi zanimanja spremljam področje skupnostnih praks, je vsekakor opaziti kar nekaj sprememb: od medijskega poročanja o posameznih primerih do vedno več različnih primerov oziroma pobud, ki imajo vsaka svoj način delovanja in vsaka tudi svoj čas trajanja. Pri tem pa bi rada izpostavila tudi to, da skupnostne prakse v urejanju prostora vsekakor niso neka popolnoma nova praksa v urejanju prostora, temveč segajo že kar precej v preteklost, kljub temu da morda takrat kot take niso bile prepoznane. Marsikdo od nas je bil v preteklosti verjetno tudi že kakšen del 'projekta skupnostnih praks v urejanju prostora', pa se tega niti nismo zavedali. Tako so skupnostne prakse v urejanju prostora lahko recimo tudi skupni prostori v blokih, v katerih se zadržujejo vsi stanovalci in ki prostore tudi v medsebojnem dogovoru urejajo in pospravljajo (sobe za zabavo, sušilnice, terase), samoiniciativne akcije stanovalecev za ureditev okolice bloka ali ulice, urejanje oziroma dogovarjanje glede prostih parkirnih mest, ureditev skupne pisarne v službi ...

Situacij, v katerih si prostor delimo z drugimi in ga s skupnimi močmi urejamo, je tako kar precej in prav tako jih lahko označimo za skupnostne prakse v urejanju prostora kot prakse, ki jih bom proučevala v svojem magistrskem delu. Njihov učinek morda v širši družbi ni tako opazen oziroma ga ne zaznamo, ker gre običajno za manjše skupine posameznikov, a kljub temu ima lahko za kakovost oziroma zadovoljstvo dotičnih prebivalcev velik pomen.

Skupnostne prakse v urejanju prostora so predstavljene tudi kot ena od oblik trajnostnih praks v urejanju prostora oziroma kot pravi Brecej (2015, 4), »trajnostne skupnostne prakse izhajajo iz domačih naravnih in človeških virov, v lokalnem okolju delujejo po principu *razmišljaj globalno – deluj lokalno* in pri tem upoštevajo vodilo *dobro za vse – zame, za skupnost in za planet*«. Trajnosten razvoj je tako kot skupnostne prakse v urejanju prostora težko natančno definirati zaradi konstantnih sprememb na tem področju. Bačlija (2010, 110) se pri tem sklicuje na definicijo, ki jo je podala Svetovna komisija za okolje in razvoj, ki »razume trajnosten razvoj kot razvoj, ki zadovoljuje današnje potrebe, ne da bi pri njihovem zagotavljanju ogrožal možnost prihodnjih generacij, da zadostijo svojim lastnim potrebam«, in ki jo je kasneje še dopolnila Evropska komisija, »da je trajnosten razvoj težnja po takšnem izboljšanju kakovosti življenja, da živimo v okviru nosilnih zmogljivosti podpornih ekosistemov«. Glede na navedeno definicijo lahko skupnostne prakse v urejanju prostora vsekakor umestimo med trajnostne prakse, saj si uporabniki v tem primeru uredijo svoj prostor, tako da zadovolji njihove trenutne potrebe znotraj že obstoječih prostorov (ki jih po potrebi prenovijo, dodajo/odvzamejo elemente ...), s tem pa poskrbijo, da se prostori ohranjajo in posledično se ne pojavi potreba po novih gradbenih posegih v prostor. Avtorji zbornika Prostori sodelovanja (2014, 1) ločijo osem področij skupnostnih praks v urejanju prostora:

- somobilnost,
- stanovanjske skupnosti,
- skupnostna prenova javnih in skupnih prostorov,
- začasna raba prostora,
- sodelo,
- lokalne ekonomije,
- urbana samopreskrba (urbano vrtnarjenje) in
- samonikli prostori kulture.

Kot sem že omenila, bom v svojem magistrskem delu obravnavala tri različne primere skupnostnih praks, in sicer skupnostno prenovno, začasno rabo prostora in urbano vrtnarjenje, ki jih bom v nadaljevanju tudi podrobneje predstavila.

Kljub temu da sem do sedaj predstavila predvsem pozitivne vidike skupnostne prakse v urejanju prostora, kritiki kot glavno slabost izpostavljajo, da skupnostne prakse v urejanju prostora ne oblikujejo nove alternative, temveč so samo del neoliberalnega kapitalističnega modela (Heath in Potter v Bialski in drugi 2015, 5). Pri tem pa se je treba zavedati, da skupnostne prakse v urejanju prostora ne morejo oziroma ne smejo nadomestiti prostorskega načrtovanja in drugih oblik urejanja prostora, temveč lahko predstavljajo le del njih oziroma jih na nek način dopolnjujejo. Še ena izmed pogostih kritik, ki sem jo zasledila pri pregledu literature, pa se nanaša predvsem na participacijo uporabnikov/javnosti, ki jo skupnostne prakse v urejanju prostora vsekakor zagovarjajo oziroma je participacija njihov ključni element. Kritiki namreč izpostavljajo, da javnost ni primerna za podajanje mnenja v prostorsko-načrtovalskih postopkih, ker za to nima ustrezne izobrazbe in znanja, ter da se z vključevanjem javnosti v takih postopkih samo izgublja čas, ne pa tudi pridobiva kakovostnih mnenj (Urbanistični inštitut RS 1993; Ogorelec 1995; Simoneti in Zavodnik Lamovšek 2009). Sama se s temi kritikami ne strinjam, saj menim, da javnost morda nima teoretičnega znanja na tem področju, vendar je javnost tista, ki uporablja te prostore in bi lahko rekla, da ima torej praktično znanje oziroma si je z uporabo lahko izoblikovala svoje poglede na to, kakšen prostor potrebuje za čim bolj kakovostno življenje. S tega vidika menim, da je pomembno, da je javnost vključena v postopkih prostorskega načrtovanja, skupnostne prakse pa so še korak naprej od 'samo podajanja svojega mnenja', saj javnosti omogočijo, da svoje mnenje tudi dejansko uresniči.

2.1 Družbena vloga skupnostnih praks v urejanju prostora

Prostorsko načrtovanje ima velik vpliv na življenje ljudi, kljub temu da se tega pogosto niti ne zavedamo oziroma o tem ne razmišljamo. Urejenost prostorov okoli nas vpliva na kakovost našega življenja, tako imajo tudi skupnostne prakse v urejanju prostora kot del prostorskega načrtovanja vpliv na naše življenje in njegovo kakovost. Bradwell in drugi (2007, 1) trdijo, da imajo prostor in spremembe v prostoru nov politični, ekonomski in družbeni vpliv tako na zasebno kot javno sfero. Pri skupnostnih praksah v urejanju prostora se tako poraja vprašanje, zakaj so se sploh pojavile. Avtorji zbornika Prostor in sodelovanje (2014, 1) menijo, da so lahko take prakse reakcija na premalo učinkovito javno upravljanje s prostorom, pri čemer gre na eni strani za preveč formalizirane postopke v prostorskem načrtovanju in na drugi strani za

nezmožnost usklajevanja zasebnih in posamičnih interesov za skupno in javno korist. Na drugi strani pa lahko skupnostne prakse v urejanju prostora predstavljajo »poskuse uvajanja alternativnih produkcijskih, upravljavskih in ekonomskih modelov, ki se razvijajo v različnih sferah družbe kot reakcija na očitne težave prevladujočega neoliberalnega modela tržnega gospodarstva« (Prostori sodelovanja 2014, 1), oziroma kot je v intervjuju leta 2010 povedal dr. Andrej Kurnik, predstavljajo odgovor na absurdnost in neracionalnost današnjega kapitalizma (Utroša 2010).

Breclj (2015, 5) trdi, da imajo skupnostne prakse precej pozitivnih vplivov na družbo, saj pripomorejo k opolnomočenju posameznikov in skupnosti, krepijo solidarnost in družbeno povezanost prebivalstva, skrbijo za medsektorsko povezovanje med organizacijami in posamezniki, pripomorejo k odpravi predsodkov in skrbijo za vključujoče in sodelovalno vzdušje, kjer se lahko vsi ne glede na družbeni ali ekonomski položaj počutijo sprejete, oživljajo in širijo (stara) znanja in izkušnje, krepijo identiteto ter skrbijo za ohranjanje naravne in kulturne dediščine, zagotavljajo večjo kakovost bivanja v lokalni skupnosti ter z bolj samostojnim prepoznavanjem in izpostavljanjem družbenih problemov in potreb pripomorejo k iskanju ustreznih rešitev. Skupnostne prakse v urejanju prostora pa pripomorejo tudi k večjemu zavedanju prostorov okoli nas, saj naj bi vrednost prostorov izhajala iz različnih nivojev interakcij – od neformalnih do formalnih interakcij (Bradwell in drugi 2007, 4), pri čemer »udeleženci, ki so vključeni v načrtovanje, vzpostavijo do skupnih prostorov drugačen odnos, kajti skupni prostori so načrtovani v skladu z njihovimi potrebami in nekako postanejo del njihove 'lastnine'« (Ogorelec 1995, 9).

V primeru skupnostnih praks v urejanju prostora lahko izpostavimo predvsem participacijo javnosti, saj je glavna komponenta skupnostnih praks vsekakor to, da pobude prihajajo 'od spodaj', torej od javnosti oziroma samoorganiziranih skupin manjših javnosti, ki želijo aktivno sodelovati pri načrtovanju in urejanju prostorov, ki jih obdajajo. Posamezniki, ki aktivno sodelujejo pri ustvarjanju prostora, pa torej navežejo tudi drugačen odnos do samega prostora in so zanj pripravljene bolj skrbeti oziroma ga vzdrževati kot za prostore, ki so jim samo dani na uporabo, ne sodelujejo pa pri njihovem nastajanju. Pri tem bi lahko posameznike, ki dajejo pobude za skupnostne prakse v urejanju prostora oziroma v takih praksah sodelujejo, označili za aktivne državljane. Kot navaja Podmenik (2003, 59), so aktivni državljani osebe, dejavne v javnosti, ki s svojim delovanjem prispevajo k 'splošnemu dobremu', s čimer ne uresničujejo le individualnih interesov, temveč delujejo v korist splošno prepoznanih demokratičnih ciljev in vrednot; aktivni državljani pa se lahko udeležujejo na skoraj vseh družbenih področjih

(področju dela oziroma ekonomije, področju civilne družbe, področju države in politike). Pri tem lahko aktivno državljanstvo povežemo s socialnim kapitalom, kar so raziskovali tudi v okviru mednarodnega raziskovalnega projekta Education and Training for Governance and Active Citizenship in Europe (ETGACE), v katerega je bilo poleg Slovenije vključenih še pet zahodnoevropskih držav. V raziskavi so ugotovili, da večina aktivnih državljanov na področju civilne družbe meni, da s svojim aktivnim udejstvom pripomorejo k boljšim pogojem v skupnosti, s tem pa razvijajo tudi pripadnost skupnosti, obenem pa se s tem veča tudi njihov občutek za odgovornost do skupnosti oziroma do stvari, ki so jih ustvarili (Podmenik 2003, 69–70).

Avtorji zbornika Prostori sodelovanja (2014, 1) izpostavljajo še nekatere pozitivne vidike skupnostnih praks v urejanju prostora:

- običajno hitre manjše spremembe na bolje v prostoru,
- praviloma cenejši način urejanja prostora od formaliziranih praks,
- višja kakovost prebivalcev/uporabnikov in
- občutek v družbi, da so spremembe na bolje možne.

Predvsem zadnji vidik menim, da je zelo pomemben element skupnostnih praks, saj ljudje z uspešno izvedenim projektom dobijo občutek, da so spremembe možne in morda tudi zagon za nove projekte, kar se lahko rezultira v zopet višji kakovosti življenja prebivalcev. Obenem pa skupnostne prakse v urejanju prostora poudarjajo pomembne vrednote v družbi, »kot so vključenost, spoštovanje, solidarnost, enakopravnost in socialna pravičnost« (Karba in drugi 2017, 2), ključni element interakcije znotraj teh projektov pa je zaupanje. Žaucer in drugi (2012, 26) tako poudarjajo tudi, da medsebojna izmenjava, ki poteka v takih praksah, običajno na eni strani izboljšuje inovativnost in tekmovalnost, na drugi strani pa zmanjšuje družbene neenakosti. Skupnostne prakse v urejanju prostora tako pripomorejo h krepitvi in širjenju vrednot, ki so ključnega pomena za uspešno delujočo družbo, obenem pa v današnjem času, ko pogosto ne poznamo več svojih sosedov, omogočajo, da se odnosi znotraj določenih skupnosti okrepijo in včasih tudi znova vzpostavijo.

2.2 Skupnostna prenova

Kot sem že navedla, je skupnostna prenova ena izmed skupnostnih praks v urejanju prostora. V magistrskem delu pa bom proučila tudi konkretni primer skupnostne prenove: Savsko naselje. Tako kot pri ostalih praksah tudi tukaj pobuda prihaja 'od spodaj', kar predstavlja nasprotje

vsem formaliziranim procesom za izboljšanje oziroma odstranitev neželenega stanja v mestnem prostoru (Prostori sodelovanja 2014, 5). Cilj skupnostne prenovе je izboljšanje mestne okolice, pri tem pa pobuda prihaja od prebivalcev dotičnega območja, ki se združijo v skupine in spremembe poskušajo uvesti z enkratnimi dogodki ali z bolj organiziranimi in trajnejšimi akcijami/prenovami. Pri tem je »prenova območij neločljivo povezana z izgradnjo in razvojem skupnosti« (Prostori sodelovanja 2014, 5). Skupnostna prenova pa tako na eni strani pripomore k izgradnji kakovostne skupnosti, na drugi strani pa je prav za uspešno in trajno skupnostno prenovu pomembna čim bolj povezana in dobro delujoča skupnost.

Avtorji publikacije Prostori sodelovanja (2015, 5) pri tem izpostavljajo tudi pomembnost skupin, ki so bile ustanovljene kot kratkotrajne, začetne pobude, a so potem prerasle svoje okvirje in sedaj uspešno sooblikujejo prostor in predstavljajo vzor novim pobudam. Take skupine namreč predstavljajo komunikacijski kanal med prebivalci in (mestno) oblastjo: »Prek različnih aktivnosti skupine navežejo stik s prebivalci, jih povežejo med sabo, izluščijo ključne potrebe območja, vzpostavijo komunikacijo z odločevalci ter prenovu izvajajo v dialogu z vsemi vpletenimi skupinami« (Prostori sodelovanja 2015, 5). V Ljubljani deluje kar nekaj takih skupin, ena izmed njih pa je tudi prostoRož, ki je igrala ključno vlogo pri skupnostni prenovi Savskega naselja.

Skupnostno prenovu lahko uvrstimo pod pojem urbana prenova, ki predstavlja »sklop načrtovalskih, gradbenih, ekonomskih, finančnih in socialnih ukrepov, s katerimi se celovito izboljša fizično, okoljsko, gospodarsko in socialno stanje v izbranem delu mesta, s poudarkom na fizični prenovi stavbnega fonda in javnih prostorov« (Mreža za prostor). Urbani prenovi pa so v zadnjih letih podvržene večje stanovanjske soseske, ki so se v mestih gradile v povojnem obdobju. Filipovič Hrast (2016, 470) sicer meni, da v Sloveniji težave s prenovami večjih stanovanjskih sosesk sicer niso tako izrazite kot drugod po Evropi, a problem predstavlja predvsem visok delež lastniških stanovanj, posledično pa je zaradi razpršene lastniške strukture in različnih ekonomskih položajev lastnikov težko doseči konsenz glede višine sredstev za vlaganje v vzdrževanje, prenovu in izboljšave. Cenovni element običajno v skupnostni prenovi ne predstavlja take težave, saj je ena od lastnosti skupnostnih praks v urejanju prostora tudi ta, da uporabniki običajno poskusijo prakso izpeljati s čim manjšimi stroški oziroma vložki, od tod tudi izhaja recimo poimenovanje DIY-Urbanism (do-it-yourself urbanism/naredi sam urbanizem), ki ga pogosto zasledimo predvsem v tuji literaturi.

Skupnostno prenovu bi lahko razdelili na tri korake (Prostori sodelovanja 2014, 6), in sicer (1) prostorska obnova, kjer sta obseg in čas trajanja obnove odvisna od trenutne (ne)urejenosti

območja in od vizije pobudnikov, (2) oživitve območja, kar se običajno navezuje na izvedbo določenih dogodkov, privlačnih za javnost, s čimer se poskrbi za trenutno obiskanost in tudi za seznanitev javnosti z nastalimi spremembami v prostoru, ter (3) kakovosten prostor tudi po zaključku projekta, kar pomeni, da je treba skupnostno prenovo izpeljati na način, da bo prostor aktualen tudi, ko se akcije, ki potekajo v okviru projekta, zaključijo.

Skupnostna prenova se mi zdi neločljivo povezana s pojmom skupnostni prostor, ki ga v literaturi označujejo kot eno od oblik javnega prostora.

Za razliko od javnega prostora nasploh, ki poleg skupnostnih vključuje še druge po rabi in dostopu pretežno javne prostore v javni ali zasebni lasti ter upravljanju, je za skupnostne prostore značilna njihova sorazmerna neodvisnost od države in trga. Ker je skupnostni prostor po svoji naravi vključevalen, se njegova raba in pomen vedno znova določata skozi proces demokratičnega soočanja široke in heterogene palete interesov, izraženih znotraj polja civilne družbe, zaradi česar nekateri avtorji skupnostni prostor imenujejo tudi prostor civilne družbe. (Križnik 2007, 118–119)

Pri skupnostni prenovi gre običajno namreč za prenovo nekega prostora, ki je skupen določeni skupini uporabnikov (prebivalci soseske, uporabniki parka ...), torej za skupnostni prostor, »kjer se mestni prebivalci z različnimi družbenimi ozadji ali interesi svobodno združujejo in sodelujejo brez prevladovanja in vsiljevanja institucionalnih ali korporativnih interesov« (Križnik 2007, 119). Taki prostori uporabnikom omogočajo, da imajo prostor za druženje in navezovanje stikov, s tem pa se krepi tudi skupinska povezanost in ustvarja posebna dinamika znotraj neformalno nastale skupine. Zapuščeni skupnostni prostori pa delujejo prav nasprotno od svoje prvotne naloge in ravno zato je skupnostna prenova tista, ki takim prostorom povrne sijaj in njihovo prvotno funkcijo. V literaturi pri tem pogosto izpostavljajo umetnost kot enega izmed pomembnejših dejavnikov skupnostne prenove, saj naj bi zapuščen prostor, ki ga naselijo umetniki, hitro postal zanimiv tudi za druge pripadnike kreativnega razreda,¹ kar pa pospeši regeneracijo in revitalizacijo območja, pri tem pa je pobuda pravzaprav prišla 'od spodaj', kar se lahko v kombinaciji z ustrežno podporo 'od zgoraj' rezultira v učinkovito izpeljani urbani regeneraciji območja (Žaucer in drugi 2012, 22).

¹ Več o kreativnem razredu in kreativnih industrijah si lahko preberete v knjigi Kreativna urbana regeneracija, avtorjev: Tadej Žaucer, Marko Peterlin, Matjaž Uršič, Petra Očkerl, Tatjana Marn (natančna navedba knjige v seznamu literature).

Kot primer ene izmed bolj uspešnih in znanih skupnostnih prenov v globalnem pogledu bi izpostavila projekt High Line – dvignjeno železnico v New Yorku, po kateri je prvi vlak peljal leta 1934, nato pa je od leta 1980 dalje samevala, saj vlaki po njej niso več vozili (Friends of the High Line). Med letoma 2002 in 2003 se je nato formirala skupina Friends of the High Line, v kateri so združeni različni posamezniki v želji, da bi obnovili in ohranili dvignjeno železnico ter jo spremenili v javno dostopen park (Friends of the High Line). V letih od 2009 do 2014 so tako počasi obnavljali in odpirali posamezne dele železnice, ki je sedaj v celoti dostopna kot park za vse prebivalce. V sodelovanju s strokovnjaki so zapuščeno železnico spremenili v park in poskrbeli, da so prej zaraščeni tiri dobili novo vlogo – tako je sedaj park zanimiva atrakcija za turiste, družaben prostor z različnimi prireditvami in dvignjena oaza miru in zelenja nad mestom za vse prebivalce. Taki primeri so odlični dokaz, da skupnostne prakse niso le kratkotrajni projekti, ampak lahko prerastejo svoje okvirje in se dejansko preoblikujejo v neke trajnejše prostorske ureditve mesta.

2.3 Začasna raba prostora

Nerabljeni prostori, za katere imajo njihovi lastniki izdelan načrt za uporabo v prihodnosti, ki pa v danem trenutku (iz različnih razlogov) še ni izvedljiv, v vmesnem času »predstavljajo stagnacijo, pogosto pa vodijo celo k propadanju in s tem degradiranju širše okolice« (Mreža za prostor). Kot ena izmed možnosti se tako ponuja začasna raba prostora, ki zapolni vrzel med časom, »ko se je določena namembnost prostora iztekla, nova pa se še ni izpostavila« (Peterlin in drugi 2015, 26. avgust). Z začasno rabo prostora se tako izognemo zapuščenim prostorom in jih spremenimo v prostore razvoja. S tem poskrbimo, da prostor ne propada, obenem pa se mu dviga ali vsaj vzdržuje tudi vrednost, kar je vsekakor pozitivna posledica za lastnike takih prostorov. Na eni strani tako pridobimo posameznike ali skupino ljudi, ki z začasno uporabo prostora dobi svoj prostor za ustvarjanje v zameno za manjšo najemnino/stroške, lahko tudi samo v zameno za vzdrževanje prostora, in na drugi strani lastnike prostora, katerim je v prvi vrsti omogočeno, da se prostor (kljub drugačnim prvotnim načrtom uporabe) uporablja in vzdržuje, prav tako pa prostor pridobiva na vrednosti, saj je prostor, ki je v uporabi, običajno bolj zanimiv za potencialne investitorje.

Začasna raba prostora je tako v večini primerov prikazana kot zmagovalna situacija za obe strani, tako za uporabnike oziroma 'najemnike' prostora v začasni rabi kot tudi za lastnike takih prostorov. Vendar se je pri tem treba zavedati, da so za nekaj, kar je »pogosto prikazano kot zmagovalna kombinacija za uporabnike, lastnike in oblast, značilni tudi negotovi pogoji

uporabe za uporabnike. Uporabniki morajo v obzir namreč vzeti interese različnih lastnikov oziroma odločevalcev in so zato pogosto prisiljeni posege v prostor izvajati s čim cenejšim vložkom (low budget)« (Ziehl in Oßwald 2015, 263). 'Najemne pogodbe' oziroma dogovori o sodelovanju so pri začasni rabi prostora v večini primerov sklenjeni za krajše časovno obdobje, ki se lahko potem ponovno podaljša, vendar to za 'najemnike' pomeni, da ne morejo z gotovostjo vedeti, koliko časa bodo še lahko uporabljali prostor, zato poskušajo stroške vlaganja v prostor čim bolj racionalizirati. Glede na navedeno bi lahko na grobo ločili začasno rabo prostora glede na to, ali so bili zapuščeni prostori povod za izvedbo nekega projekta začasne rabe prostora ali pa ima uporabnik idejo, ki jo želi razviti, a si zaradi omejenega denarnega sklada ne more/želi privoščiti najema prostorov po tržnih cenah. V nadaljevanju tega poglavja bom sicer predstavila tudi različne strategije začasne rabe, kot so opisane v knjigi *Urban Catalyst* (začetniki začasne rabe prostora v Nemčiji), vendar pa bi rada izpostavila, da je za namene mojega magistrskega dela bistvena predvsem prva skupina uporabnikov začasne rabe prostora, torej tistih, katerim je zapuščen prostor povod za izvedbo projekta. Glede na to, da me v okviru magistrskega dela zanima komunikacija z javnostjo v projektih skupnostne rabe prostora, je ta skupina bolj zanimiva za raziskovanje. Od torej idejnega vodje, ki si ob zaznavi zapuščenega prostora zamisli projekt, do iskanja in organiziranja podpornikov, ljudi, ki bodo aktivno sodelovali tekom projekta, še nadalje do obveščanja in morda tudi privabljanja javnosti, da izkoristijo nastali projekt. S tem, ko se javnost vključuje v izvedbo in nato 'koriščenje' projekta, pa se javnosti oziroma prebivalcem ponudi tudi možnost, da raziščejo svoje okolje, prostor, v katerem se gibljejo, in ugotovijo oziroma izpostavijo svoje potrebe glede prostora, ki jih obdaja in ki ga uporabljajo (Ziehl in Oßwald, 2015, 272). »Na ta način jim je omogočeno, da vplivajo na izgled in mišljenje njihovih mest/prostorov – vsaj v neki meri« (Ziehl in Oßwald, 2015, 272).

Dejstvo je, da je začasna raba prostora postala del prostorskega načrtovanja in urejanja, a kljub temu je treba izpostaviti, da gre tako kot pri ostalih skupnostnih praksah za pobudo 'od spodaj navzgor'. Medtem pa se snovalci projekta *Urban Catalyst* (Oswald in drugi 2014, 32–33) sprašujejo, ali je možno, da začasna raba prostora preide iz neformalnega v formalno načrtovanje prostora, da se projekte začasne rabe načrtno vključuje v prostor in da na ta način uporabniki sami postanejo načrtovalci svojega javnega prostora.

Na podlagi teh vprašanj tako ločimo devet strategij začasne rabe prostora (Oswalt in drugi 2014, 34–51):

1. VLOŽEK (STAND-IN)

Stand-in nima daljšega vpliva na prostor, temveč samo zapolni vmesen časovni prostor med staro in načrtovano uporabo prostora.

2. PROSTI PRETOK (FREE FLOW)

Projekt začasne rabe ni vezan na prostor, ampak se premika med različnimi prostori glede na njihovo razpoložljivost.

3. IMPULZ (IMPULSE)

Ko se določen projekt začasne rabe zaključi, se njegova ideja nadaljuje v teh prostorih v obliki trajne rabe prostora.

4. KONSOLIDACIJA (CONSOLIDATION)

Začasna raba prostora se spremeni v trajno rabo prostora (nadaljuje se cel projekt, ne samo ideja).

5. SOOBSTOJ (CO-EXISTENCE)

Tudi ko se prostor že začne uporabljati v prvotne (pred začasno rabo prostora načrtovane) namene, projekt začasne rabe prostora ostane in se nadaljuje, a v manjšem obsegu. Prostor se tako uporablja v dva namena.

6. PARAZIT (PARASITE)

Začasna raba prostora izkoristi prednosti obstoječe uporabe prostora in začne delovati ob njej.

7. PIONIR (PIONEER)

Prostor se prvotno začne uporabljati, šele nato po določenem času sledi postavitvev ali izgradnja infrastrukture, ki olajša uporabo prostora.

8. SUBVERZIJA (SUBVERSION)

Začasni uporabniki zasedejo prostor trajne uporabe prostora, ker se ne strinjajo z njihovim delovanjem in želijo spremembo. Običajno so takečasne rabe kratkotrajne oziroma trajajo, dokler sprememba ni sprejeta.

9. PREMIK (DISPLACEMENT)

Trajni uporabniki so prestavljeni na začasno lokacijo, dokler jim ni zopet omogočena vrnitev na običajno lokacijo.

Ne glede na vrsto strategije, ki se v okviru začasne rabe prostora uporablja, je potreben tudi razmislek o tem, kakšni so pravzaprav razlogi, da se je potreba po začasni rabi prostora sploh pojavila.

Lokalne avtoritete in lastniki zemljišč kljub izdelani idealni viziji ponovnega razvoja (zlasti iz finančnega vidika) včasih ne morejo doseči. Ne glede na nacionalno prostorsko strategijo se nanašajo na določene okoliščine zapuščenega prostora, na podlagi katerega sprememba namembnosti prostora (z novo izdelano vizijo/načrtom) ni mogoča glede na ovire: šibek nepremičninski trg (ekonomska kriza ali prenasičenost z zapuščenimi prostori), finančne ovire za izpeljavo novega projekta (zaradi različnih razlogov, vključno s stroški čiščenja), nestrinjanja med solastniki prostora ali pa prostorske omejitve predvsem glede spremembe namembnosti prostora. (Andres, 2013, 762–763).

Na začasno rabo prostora tako ni mogoče gledati kot na nek nov trend v urbanizmu, temveč je treba razlog za njen pojav iskati globlje. Eden izmed večjih razlogov je vsekakor ekonomska kriza, ki je na eni strani zaustavila marsikateri večji gradbeni projekt, kot posledica pa so zapuščena neurejena območja in gradbišča v mestih, na drugi strani pa množica posameznikov, ki imajo sicer idejo za izvedbo nekega projekta, a ga zaradi pomanjkanja financ ne morejo izvesti. Začasna raba v takem primeru predstavlja neko sredstvo, ki ublaži posledice ekonomske krize, a po mojem mnenju predstavlja tudi možnost, da se določeni projekti razvijejo drugače (lahko tudi boljše), kot bi se razvili v okviru bolj formaliziranih možnosti. Na začasno rabo tako ne moremo gledati samo kot na nek izhod v sili, ampak gre za organizirane skupine posameznikov, ki se tudi znotraj nenaklonjenega sistema znajdejo in uresničujejo svoje ideje, s tem pa širijo optimizem in prepričanje, da je stvari možno izpeljati tudi navzven, v širšo javnost.

2.4 Urbano vrtičkarstvo

Urbana agrikultura je v zadnjih letih postala vedno bolj prisotna v mestih tako v oblikah 'zelenih sten' kot tudi v obliki skupnostnih vrtov, ki so pogosto postavljeni na zapuščenih območjih v skladu s prakso začasne rabe prostora (Cvejić in drugi 2015, 84). Tako kot v primeru skupnostnega vrta Onkraj gradbišča, ki ga proučujem v svojem magistrskem delu, gre pri skupnostnih vrtovih pogosto za kombinacijo dveh skupnostnih praks v urejanju prostora – urbanega vrtičkarstva in začasne rabe prostora. Urbano vrtičkarstvo se izvaja tako, da posamezniki vrtnarijo na skupnem vrtu, ki je lahko razdeljen na več vrtov ali pa gre dejansko za eno nerazdeljeno območje, od običajnega vrtičkarstva pa ga ločimo po tem, da gre tukaj za organizirano skupino posameznikov, ki se skupaj dogovarjajo o opravljanju del na skupnih delih vrta ter tudi o pravilih za uporabo vrta (Prostori sodelovanja 2015, 20).

Heywood (2015, 178) pravi, da je v sklopu trajnostnega razvoja mest treba v mesto vpeljati agrikulturo in na ta način ustvariti 'užitna mesta'. 'Užitna mesta' omogočajo prebivalcem, da si sami pridelujejo svojo hrano, s tem pa mesta postajajo bolj samozadostna in seveda prispevajo k trajnostnemu razvoju. Kljub temu pa se je treba zavedati, da »vrtičkarstvo izvira iz časov razvoja industrijskega mesta in ga v sredini 19. stoletja povezujem s prvimi ukrepi za izboljšanje pogojev bivanja delavcev v urbanem okolju, med katere sodijo tudi otroška igrišča, družbena središča in mestni parki« (Prostori sodelovanja 2015, 20). »Zelene površine naj bi ponujale odgovor na to, kaj narediti z novonastalimi praznimi prostori. Poleg tega so neločljiv del sonaravnega mesta. Naraščajoče število praznih prostorov ponuja priložnost za dolgoročen razvoj zelenih površin in izpolnjuje okoljske zahteve« (Röbber 2008, 28).

Na drugi strani urbano vrtičkarstvo poleg zelenih površin v mestu predstavlja prebivalcem tudi družbeni prostor, kamor se lahko umaknejo od mestnega vrveža ali pa v njem gradijo svojo socialno mrežo. Med uporabniki skupnostnih vrtov so namreč razlogi za uporabo vrta precej različni, medtem ko nekaterim to predstavlja olajšanje finančnega stanja (domača pridelana hrana – zmanjša se strošek za nakup hrane), drugim vrtovi predstavljajo predvsem možnost za zabavo in rekreacijo ter odmik od bivanja betonskega dela mesta (Zrnić 2015, 55). Iz tega lahko izhajamo, da so vrtovi socialno precej slojeviti (Zrnić 2015, 56), saj jih uporabljajo različni posamezniki z različnimi nameni in različnimi cilji. »Bolj kot posamezen vrt postaja pomembna skupnost, ki se organizira okrog vrtov in vrtnarjenja. Ob tem aktualno zanimanje urbane populacije za vrtičkarstvo ni omejeno na spol, starost, izobrazbo in status, kar vrtičkarstvo

postavlja v vlogo dejavnosti, ki povezuje različne skupine prebivalcev in prispeva k družbeni povezanosti« (Prostori sodelovanja 2015, 20).

Kulturno društvo Obrat, ki je pobudnik projekta Onkraj gradbišča in si prizadeva za interdisciplinarno povezovanje umetnosti, arhitekture in urbanizma v t. i. 'kritičnih prostorskih praksah' (Puncer 2015, 140), je v projektu Onkraj gradbišča pomembno vlogo namenilo tudi umetnosti, pri čemer Puncer (2015, 145) izpostavlja, da »v družbi, kjer manjka alternative na sistemski, državni ravni, določeno alternativo ponuja ravno umetnost z nekonformizmom, neformalnostjo, performativnostjo, empatijo, senzibilnostjo do soljudi, bivanjskega okolja in narave«. Tako v urbanem vrtičkarstvu kot tudi pri ostalih skupnostnih praksah v urejanju prostora pogosto pride do prepleta različnih 'področij', kar je predvsem posledica tega, da se v sklopu skupnostnih praks zberejo posamezniki, ki imajo različna znanja in izkušnje, k projektu pa vsak prispeva prav pomoč s svojega področja.

2.5 Skupnostne prakse v urejanju prostora v Ljubljani

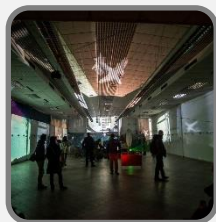
Ljubljana bi kot največje (in glavno) slovensko mesto morala predstavljati zgled ostalim slovenskim mestom na vseh področjih, tudi na področju urbanističnega načrtovanja. V svojem magistrskem delu sem se odločila, da bom analizirala dva primera skupnostnih praks v urejanju prostora v Ljubljani zato, ker (1) živim v Ljubljani in mi je s tega vidika bližje raziskovanje dogajanja v 'mojem' mestu ter (2), ker me zanima, kako Ljubljana sledi novodobnim trendom v urbanističnem načrtovanju (in ali v tem primeru potrjuje mojo trditev v prvem stavku tega odstavka). Z začetnim pregledom literature sem lahko hitro ugotovila, da lahko sledim črnogledim pogledom Kosa (2002c, 11), ki se je spraševal o pomanjkanju razprav o vprašanih mesta v največjem slovenskem mestu in situacijo v Ljubljani na tem mestu označil za katastrofalno, ali pa se osredotočim na novejšje prispevke in primere skupnostnih praks v urejanju prostora, ki so jih v publikacijah Prostori sodelovanja zbrali njeni avtorji.

Tabela 2. 1: Primeri skupnostnih praks v urejanju prostora v Ljubljani

Skupnostna prenova

- Pazi!park
- Kulturna četrt Križevniška
- Ruski car, soseska Grba, Savsko naselje, park Tabor
- Urbani sprehodi Jane's Walk

Začasna raba prostora

- Cirkulacija²
- Urban Roof
- Onkraj gradbišča

Urbano vrtičkarstvo

- Za progo - prožni vrt
- Vrtički v Murglah, Savskem naselju in na Rimski cesti
 - Šolski vrt na strehi
- Iz majhnega zraste veliko

Vir: Prostor sodelovanja.

»Občine imajo v Sloveniji izvorno pravico urejanja prostora na svojem območju. Izjeme so posegi v prostor, ki so v neposredni pristojnosti države, kot npr. načrtovanje ureditev državnega pomena, kot so državne ceste, hidro centrale, elektrovi in drugi infrastrukturni objekti« (Simoneti in Zavodnik Lamovšek 2009, 43). Tako ima tudi Ljubljana pravico do urejanja prostora na svojem področju, kar pomeni, da se mestna oblast odloča tudi o sprejemanju skupnostnih praks v urejanju prostora v Ljubljani. Na tej točki bi bila morda zanimiva tudi raziskava, kako različne občine v Sloveniji tematizirajo skupnostne prakse v urejanju prostora in kako odnos občin do takšnih praks vpliva na pojavnost praks v dotični občini.

Po drugi strani v Ljubljani, kjer se javni prostor središča mesta intenzivno preobraža pod taktirko mestne uprave, skupni in javni prostor sosesk, kot sta Ruski car ali Savsko naselje, verjetno bolj kot mestna uprava zaznamujejo aktivnosti skupin, kot so ProstoRož ali Skupaj na ploščad!, ki temeljijo na vključevanju prebivalcev, še bolj pomembno, čeprav bolj skrito, pa na urejanje prostora po celem mestu vplivajo raznolike vrtičkarske skupnostne prakse. (Prostor sodelovanja 2015, 1)

Za Ljubljano je v zadnjih letih značilno, da se predvsem center mesta korenito spreminja in razvija pod vodstvom mestne uprave, zato me je v sklopu magistrskega dela zanimalo tudi, kakšen je pogled občine na skupnostne prakse v urejanju prostora, vendar žal na svoja vprašanja iz občine nisem prejela odgovorov. Kljub temu je na spletni strani občine objavljenih kar precej prispevkov, iz katerih je razvidno, da želi občina slediti trajnostnemu razvoju mesta ter prebivalcem in obiskovalcem ponuditi raznolike urejene površine, namenjene javni uporabi (Mestna občina Ljubljana).

Občinski prostorski načrt Mestne občine Ljubljana (OPN MOL SD, 2010) se v svojih členih ravna po teoriji trajnostnega razvoja Slovenije, pri tem pa bi izpostavila predvsem to, kako obravnava prenavo urbanih prostorov in vrtičkarstvo. OPN MOL SD (2010) tako kot enega od ciljev navaja tudi izvedbo različnih prenov prostora, ki bodo vplivale na kakovost življenja prebivalcev in širile razpoznavnost mesta Ljubljana. Posebno pozornost pa namenja tudi vrtičkom, in sicer predvideva celovito in sistematično ureditev območij za vrtičkarstvo, pri tem pa izhaja iz tega, da so najprimernejša območja za vrtičke »večja območja na prehodu mesta v njegovo rekreacijsko in naravno zaledje, predvsem na robovih urbanih kompleksov, ter manjša območja med urbanim tkivom v kombinaciji z drugimi mestnimi zelenimi površinami« (OPN MOL SD 2010).

2.6 Zakonodaja

Ministrstvo za okolje in prostor, ki je pristojno tudi za področje prostorskega načrtovanja na svoji spletni strani trenutno nima navedenih nobenih zakonskih predpisov s področja prostora v pripravi, medtem pa kot trenutno veljavne in aktualne zakone s tega področja navaja:

- Zakon o umeščanju prostorskih ureditev državnega pomena v prostor,
- Zakon o prostorskem načrtovanju,
- Zakon o urejanju prostora,
- Odlok o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije,
- Uredba o prostorskem redu Slovenije,
- Zakon o planinskih poteh in
- Zakon o infrastrukturi za prostorske informacije.

Zakon o urejanju prostora (2002), ki je veljaven od 1. januarja 2003, v 9. in 10. členu navaja, da morajo nosilci urejanja prostora pri urejanju prostora upoštevati javne koristi in zasebne interese, pri tem pa ima vsakdo pravico biti obveščen o postopkih pripravi in sprejemanja

prostorskih aktov, sodelovati pri zadevah v urejanju prostora s pobudami in mnenji ter imeti na svojo zahtevo omogočen vpogled v zadeve v urejanju prostora.

Odlok o strategiji prostorskega razvoja Slovenije (2004), ki velja od 20. julija 2004, in ki je bil sprejet na podlagi zakona o urejanju prostora narekuje potrebo po večji fleksibilnosti strateških dokumentov ter napoveduje integralno planiranje, ki vključuje različne oblike javno zasebnega partnerstva ob sočasnem izobraževanju strokovne in laične javnosti. Obenem izpostavlja tudi trajnostne oblike prostorskega načrtovanja in cilje prostorskega razvoja Slovenije v naslednjih letih. Strategija prostorskega razvoja Slovenije predvideva tudi prenovu degradiranih urbanih območjih, ki jih opisuje kot območja dejavnosti gradbeništva in rudarstva, območja skladišč, vojske, železnice in stanovanjska območja. Pri tem izpostavlja pomembnost usklajevanja interesov vseh vpletenih v prenovu ter tudi aktivno sodelovanje prebivalcev sosesk pri načrtovanju in pripravi ukrepov za prenovu.

Zakon o prostorskem načrtovanju (2007), ki je veljaven od 28. aprila 2007, v tretjem členu kot enega izmed ciljev prostorskega načrtovanja navaja, da je prostorsko načrtovanje v javnem interesu. V 5. členu pa je izpostavljeno 'načelo javnosti', ki pomeni, da mora biti omogočeno izražanje interesov posameznikov ali skupin prebivalstva in tudi udeležbo zainteresiranih oseb v postopkih pripravljavanja in sprejemanja prostorskih aktov. Pri tem ima vsakdo pravico do obveščenosti in podajanja pobud in mnenj ter pravico do vpogledov v dokumente povezane s prostorskim načrtovanjem.

Zakon o umeščanju prostorskih ureditev državnega pomena v prostor (2010), ki je veljaven od 27. oktobra 2010, kot prostorske ureditve državnega pomena določa cestne in železniške infrastrukture, infrastrukture zračnega, pomorskega in rečnega prometa, mejne prehode, prometne terminale, energetske infrastrukture za oskrbo z električno energijo ter z zemeljskim plinom in nafto, jedrske objekte, javno komunikacijsko omrežje in komunikacijsko omrežje državnih organov ter ureditve s področja varstva okolja, meteorologije, vodne infrastrukture, obrambe države in varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Obenem so prostorske ureditve državnega pomena tudi ureditve na območju vodnega zemljišča morja, zavarovanih območjih ohranjanja narave in kulturnih spomenikov. V nadaljevanju zakon določa pripravo in izvedbo načrta, s katerim se načrtujejo prostorske ureditve državnega pomena. V 19. in 20. členu zakon predpisuje tudi vključevanje javnosti v odločanje o pobudah v zvezi z načrtom, in sicer ima javnost možnost, da v 30 dneh od objave pobude na spletnih straneh, poda predloge in mnenja, odločevalci pa morajo potem prav tako v roku 30 dni podana mnenja analizirati ter

preveriti ali obstajajo nasprotujoči javni interesi. V času, ko ima javnost možnost podajanja pobud, lahko koordinator organizira tudi posvet za javnost, kjer bolj natančno predstavijo pobudo. V nadaljnjih korakih morajo pripravljavci javnost seznaniti tudi s študijo variant in osnutkom načrta, in sicer morata biti tako študija kot osnutek na voljo javnosti najmanj 30 dni, pri tem pa mora biti javnost obveščena o javni razgrnitvi in načinu podajanja pripomb vsaj sedem dni pred razgrnitvijo (obvestilo na spletni strani in preko krajevno običajnega obveščanja).

Zaščito in izvrševanja javnega interesa do kakovostnega bivalnega in delovnega okolja pa kot temeljni cilj arhitekturne dejavnosti že v uvodu izpostavlja tudi Kodeks poklicne etike arhitektov, krajinskih arhitektov in prostorskih načrtovalcev (2005), ki je bil sprejet na podlagi Zakona o graditvi objektov, in ki velja od leta 2005.

Slovenska zakonodaja tako predvideva določen minimum sodelovanja javnosti pri načrtovanju prostora in prostorskih ureditev, pri tem pa lahko vidimo, da gre v večini primerov predvsem za seznanitev javnosti z dogajanjem na tem področju. Kljub temu, da javnost lahko podaja svoja mnenja, zakonski akti nikjer natančneje ne določajo oziroma obvezujejo pripravljavcev, da morajo mnenja javnosti tudi dejansko upoštevati, pri tem pa gre izpostaviti tudi dejstvo, da se vključitev javnosti ne predvideva že v samem začetku načrtovanja prostorskih ureditev in iskanja možnih rešitev. Kot sem že napisala na začetku odstavka, zakonodaja predpisuje določen minimum vključevanja javnosti, kar pa ne »preprečuje lokalnim skupnostim, načrtovalcem in investitorjem, da tudi prej in drugače vključijo uporabnike v pripravo najustreznejše možne rešitve v prostoru« (Simoneti in Zavodnik Lamovšek 2009, 36).

Na področju prostorskega načrtovanja sta pomembna še dva akta – državni ter občinski prostorski načrt, pri čemer je na področju prostorskega načrtovanja:

- država pristojna »za določanje ciljev prostorskega razvoja države, določanje izhodišč in usmeritev za načrtovanje prostorskih ureditev na vseh ravneh, načrtovanje prostorskih ureditev državnega pomena in za izvajanje nadzora nad zakonitostjo prostorskega načrtovanja na ravni občin« (Ministrstvo za okolje in prostor);
- občina pa je »pristojna za določanje ciljev in izhodišč prostorskega razvoja občine, določanje rabe prostora in pogojev za umeščanje posegov v prostor in načrtovanje prostorskih ureditev lokalnega pomena« (Ministrstvo za okolje in prostor).

2. 6. 1 Aarhuška konvencija v Sloveniji

Konvencija o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah (Aarhuška konvencija), ki je v mednarodnem prostoru stopila v veljavo 30. oktobra 2001, Slovenija pa jo je ratificirala v letu 2004 (Anderlič 2002, 14 in Zakon o ratifikaciji Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah 2004), »je prvi pravno obvezujoči mednarodni dokument, ki je v celoti namenjen spodbujanju razvoja participativne demokracije« (Mirković 2002, 13). Kljub temu da je bistvo konvencije predvsem vključevanje javnosti v okoljskih zadevah, menim, da je relevantna tudi za moje magistrsko delo, saj njene določbe temeljijo na trajnostnem razvoju, pod kar pa spadajo tudi skupnostne prakse v urejanju prostora.

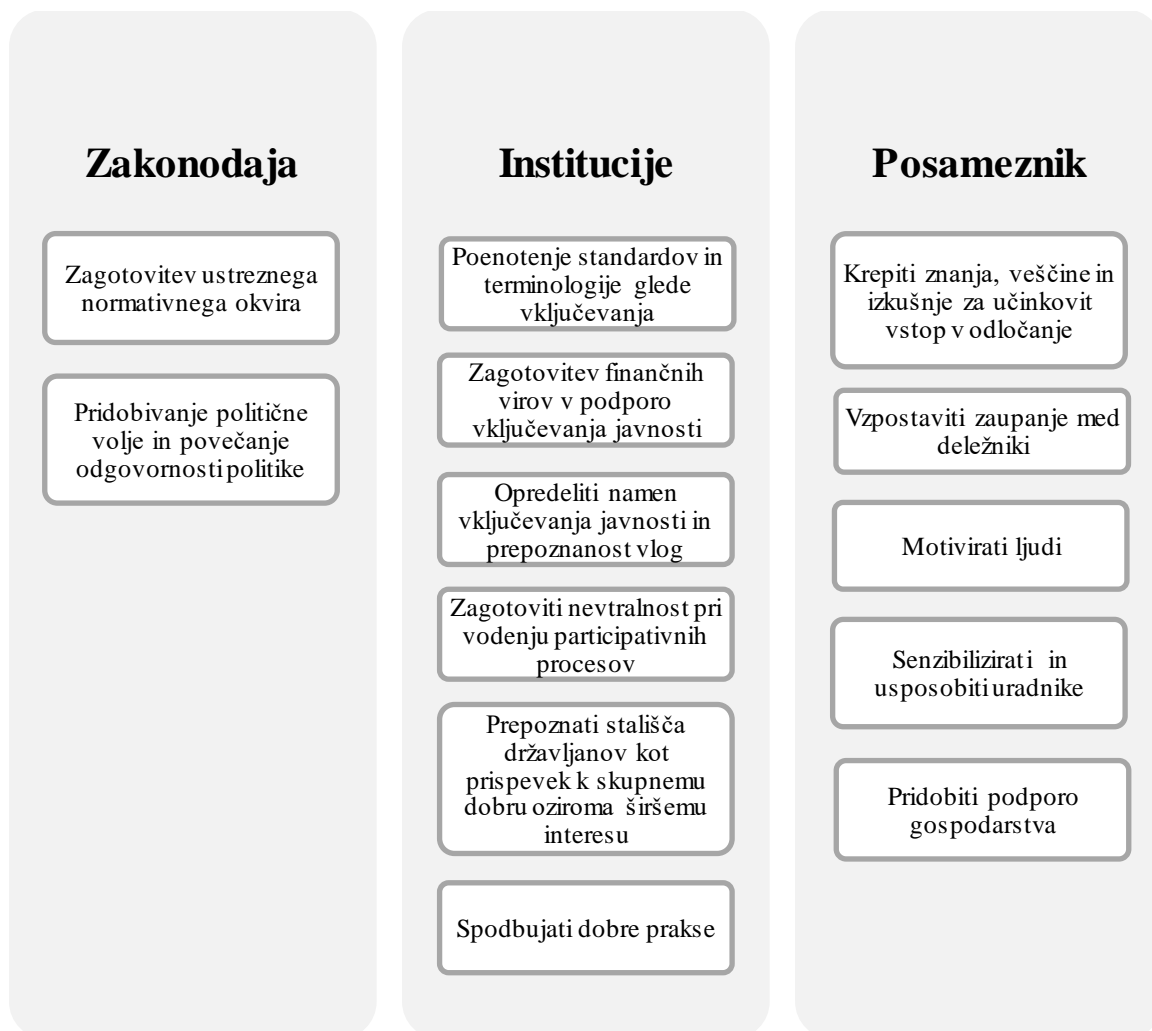
Konvencija (Zakon o ratifikaciji Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah 2004) kot predloge za učinkovito vključevanje javnosti navaja določanje dovolj dolgega časovnega obdobja za učinkovito udeležbo, objavo osnutka pravil oziroma zagotoviti, da je osnutek pravil dostopen javnosti, ter javnosti omogočiti, da lahko aktivno prispeva svoje pripombe. Pri tem pa je poudarjeno, da je treba mnenja javnosti čim bolj upoštevati. V Sloveniji so bila pripravljena tudi strokovna priporočila za implementacijo določil konvencije, v sklopu katerih Kos (2002a, 21–22) razlaga vključevanje javnosti v odločevalske procese kot eno izmed rešitev za dvig legitimnosti formalnih odločevalskih postopkov, pri tem pa pojasnjujemo, da se včasih kljub dodelanemu načrtu komuniciranja z javnostjo ne pokažejo želeni učinki oziroma se lahko pojavijo celo nasprotni učinki, saj je uspešno komuniciranje odvisno od mnogih dejavnikov. Vežanec na konvencijo Smaka Kincl (2002, 77) priporoča, da se tudi na lokalni ravni javnost vključi, informira in izobražuje že tekom različnih faz v posameznih projektih.

2. 6. 2 Bela knjiga o soudeležbi javnosti pri okoljskih, prostorskih in naravovarstvenih procesih trajnostnega razvoja Slovenije

Bela knjiga o soudeležbi javnosti pri okoljskih, prostorskih in naravovarstvenih procesih trajnostnega razvoja Slovenije vsebuje pregled trenutnega stanja na tem področju v Sloveniji, priporočila za vključevanje javnosti v procesih trajnostnega razvoja in primere slabih in dobrih praks s tega področja. Bistvo Bele knjige je prepričanje, »da participativna kultura in vključevanje javnosti nista nekaj zunanega v odnosu do trajnostnega razvoja, torej nekaj, kar pride po tistem, ko so problemi in izzivi trajnostnega razvoja že opredeljeni in možne rešitve že nakazane« (Regionalni center za okolje Slovenija 2011, 7). Kot sem že ugotovila med pregledom slovenske zakonodaje, tudi v Beli knjigi ugotavljajo, da trenutno slovenska

zakonodaja temelji predvsem na obveščanju javnosti in obravnavi njenih pripomb, ne pa tudi na aktivnem vključevanju javnosti že od samega začetka (Regionalni center za okolje Slovenija 2011, 19).

Tabela 2. 2: Ukrepi za izboljšanje participacije javnosti predstavljeni v Beli knjigi

Vir: Regionalni center za okolje Slovenija 2011, 32–39.

3 KOMUNICIRANJE Z JAVNOSTJO

V nadaljevanju magistrskega dela bom na konkretnih primerih proučevala komunikacijo z javnostjo znotraj skupnostnih praks v urejanju prostora, pri tem pa lahko komuniciranje z javnostjo razumemo tudi kot odnose z javnostjo. Odnosi z javnostmi so stroka, ki skrbi za odnose med organizacijami in njihovimi deležniki, njihova temeljna filozofija pa je, da organizacije s podporo oziroma z informiranjem različnih javnosti hitreje dosežejo uspeh pri uresničevanju svojih ciljev (Termania). Dejstvo je, da za uspeh organizacije (ali projekta) ni zaslužen le dodelan produkt oziroma ponudba, ampak je potrebna tudi primerna prezentacija tega v javnosti. Na tak način namreč vzbudimo pozornost in zanimanje javnosti ter jo pritegnemo k odzivu (nakup, udeležba na dogodku, sodelovanje pri projektu).

Kline (1993, 33) tako kot osnovne naloge komuniciranja z javnostjo navaja:

- vzdrževanje in poudarjanje imidža organizacije,
- grajenje lojalnosti in podpore pri uporabnikih,
- pritegnitev pozornosti potencialnih uporabnikov, sponzorjev in investitorjev,
- nudenje informacij ter
- popraviljanje zmotnih informacij o organizaciji, ki so bile že posredovane v javnost.

V grobem lahko komuniciranje z javnostjo opišemo kot posredovanje želenih informacij javnosti, pri tem pa je treba izpostaviti vprašanje, katere informacije bomo posredovali javnosti. Odnosi z javnostmi imajo tako pogosto negativen prizvok, saj jih nekateri vidijo v osnovi kot manipulacijo (Grunig v Kos 2010, 425), saj se lahko organizacije samovoljno odločajo, katere informacije bodo posredovale javnosti. Na ta način lahko organizacije opravijo selekcijo in v javnost posredujejo samo pozitivne informacije, s tem pa na nek način zavajajo javnost, kljub temu da so njihove informacije resnične (a nepopolne). Grunig in Hunt (1984, 22–23) ločita štiri različne modele komuniciranja z javnostjo (glej Tabela 1), pri čemer gre pravzaprav za širok razpon od posredovanja v javnost samo pozitivne informacije do dvosmerne komunikacije, kjer sta odziv in razumevanje javnosti pomembna faktorja odnosov z javnostmi.

Tabela 3. 1: Modeli komuniciranja z javnostjo

ZNAČILNOSTI	MODEL			
	Sporočila za javnost	Informacije za javnost	Dvosmerna asimetrična komunikacija	Dvosmerna simetrična komunikacija
NAMEN	propaganda	razširjanje informacij	znanstveno prepričevanje	obojestransko razumevanje
NAČIN KOMUNICIRANJA	enosmeren, popolna resnica ni pomembna	enosmeren, resnica je pomembna	dvosmerna, neuravnoteženi učinki	dvosmerna, uravnoteženi učinki
KOMUNIKACIJSKI MODEL	vir → javnost	vir → javnost	vir ↔ javnost	skupina ↔ skupina
RAZISKOVANJE DOSEGA INFORMACIJ	preverjanje števila prejemnikov	preverjanje branosti	evalvacija obnašanja	evalvacija razumevanja
UPORABA	šport, gledališče, promocija produktov	državni organi, neprofitne organizacije in podjetja	tekmovalna podjetja, agencije	regulativna podjetja, agencije

Vir: Grunig in Hunt, 1984, 22.

Preden se komunikacija z javnostjo začne, se mora organizacija oziroma skupina odločiti in pripraviti strategijo komuniciranja, v kateri določijo, na kakšen način bodo komunicirali z javnostjo, in tudi določiti njihovo ciljno skupino. Modeli, predstavljeni v Tabeli 1, so vsekakor temeljni, vendar je pri tem treba izpostaviti tudi, da se lahko organizacija odloči in svojo strategijo oblikuje tako, da se znotraj nje prepletajo različni modeli, ki jih nato organizacija uporablja odvisno od posameznega primera. Na primer: kadar gre samo za seznanitev z neko novostjo, lahko uporabijo model 1 ali 2 (informacije za javnost) in javnost samo obvestijo brez pričakovanja po odzivu; kadar pa od javnosti pričakujejo oziroma potrebujejo odziv, pa uporabijo model 3 ali 4. Kline (1993, 34–37) pri načrtovanju komuniciranja z javnostjo določa šest korakov:

1. identificiranje ciljnih javnosti – določimo, komu hočemo nekaj sporočiti, in poskušamo ciljno javnost čim bolj natančno opredeliti;
2. definiranje želenega odziva pri ciljnih javnostih – opredelimo, kaj želimo s komuniciranjem doseči, na ta način pa lahko po zaključenem projektu tudi preverimo uspešnost komuniciranja;
3. verbalno in grafično oblikovanje sporočila – sporočilo/informacijo je treba oblikovati tako, da bo pri javnosti vzbudila pozornost in dosegla namen;

4. izbor medija in posameznih nosilcev sporočila – izbrati je treba medij oziroma medije, prek katerih bomo sporočilo posredovali javnosti, z izborom medijev namreč na nek način tudi določamo, kako bo javnost sporočilo videla/razumela;
5. izbor atributov vira, ki oddaja sporočilo – kako bo javnost sprejela sporočilo, je odvisno tudi od tega, kdo ji bo sporočilo predal, zato je pomembno, da komunikatorja skrbno določimo glede na vsebino sporočila;
6. zbiranje povratnih informacij o reakcijah na sporočilo – preverjanje rezultatov in doseganja ciljev po končani komunikaciji.

3.1 Družbena vloga komuniciranja z javnostjo v skupnostnih praksah v urejanju prostora

Pri posegih v prostor je zato upoštevanje javnega mnenja nujen, ne pa tudi zadosten pogoj za doseganje legitimnosti. Prostorski projekti so zaradi svoje čutno-nazorne konkretnosti in neposrednih vplivov na temeljne eksistenčne pogoje življenja ljudi močni spodbujevalci mobilizacije zaskrbljenih posameznikov in skupin. Zato je za doseganje njihove legitimnosti poznavanje javnomnenjskega spektra le izhodiščni pogoj. Vse nujnejša postaja odprtost odločevalskih postopkov za pobude različnih interesnih skupin in posameznikov, tj. vzpostavitev takih odločevalskih postopkov, ki omogočajo in celo spodbujajo sodelovanje zainteresiranih v procesih odločanja. (Kos 2002b, 119)

Vzpostavljanje odnosov z javnostjo, informiranje in sprejemanje mnenj javnosti omogoča, da se javnost aktivno vključi v urejanje prostora, ki jo obdaja, na ta način pa tudi lažje sprejme nove prostorske ureditve, saj ima občutek, da je pri njih aktivno sodelovala. Treba se je torej zavedati, da upoštevanje minimalnih standardov obveščanja javnosti, ki jih predpisuje naša zakonodaja (glej poglavje 2.6), sicer zadosti potrebam po legalnosti posegov v prostor, vendar pa ti posegi pogosto niso legitimni z vidika javnosti. Tako kot navaja Kos (2002b, 119), je treba odločevalske postopke odpreti za javnost ne le v točki, ko so rešitve že dorečene in potrebujemo samo še potrditev oziroma mnenje, temveč že v začetni točki, ko se šele tudi oblikuje razumevanje problema in se rešitve šele začneja iskati. Na ta način se namreč dosega tudi legitimnost postopkov, danes namreč lokalne skupnosti, društva in posamezniki »zahtevajo pravico do besede že v fazi, ko je treba problem definirati. Sodelovati hočejo že pri določanju primernih rešitev in pri samem izvajanju izbranih projektov« (Ogorelec 1995, 8).

Kot sem že navedla, nekateri razumejo odnose z javnostmi kot manipulacijo, medtem ko je druga stran prepričana, da so odnosi z javnostjo način posredovanja informacij, razreševanja

nasprotij in spodbujanja medsebojnega razumevanja med različnimi deležniki (Ogorelec 1993, 10). Kakor koli zadevo obrnemo, imajo odnosi vpliv na odnose med različnimi družbenimi skupinami, Grunig in White (v Ogorelec 1993, 10) pa družbeno vlogo odnosov delita na šest skupin:

- pragmatična skupina, kjer odnosi z javnostjo predstavljajo učinke, ki jih prinašajo klientu;
- konservativna skupina, ki odnose z javnostjo vidi kot zagovornike obstoječega družbenega sistema – ohranjanje statusa quo;
- radikalna skupina, ki predstavlja nasprotje konservativni in kjer so odnosi z javnostmi tisti, ki prinašajo spremembe znotraj organizacije in družbe;
- idealistična skupina, ki odnose z javnostmi razume kot ideal, ki služi javnemu interesu in omogoča obojestransko komunikacijo;
- nevtralna skupina, kjer so odnosi z javnostmi proučevani predvsem z vidika motivov za vzpostavljanje odnosov z javnostmi;
- kritična skupina, ki temelji na negativnih lastnostih odnosov z javnostjo (nizka stopnja etičnosti, neučinkovitost in negativne družbene posledice).

Pomembno družbeno vlogo imajo predvsem tista komuniciranja z javnostjo, katerih cilj je aktivna udeležba javnosti v projektih. Marušić in drugi (2010, 79) namreč ugotavljajo, da imajo participacijske delavnice s prebivalci zelo velik vpliv na vzbuditev procesa regeneracije, saj prebivalci dobijo komunikacijski kanal, prek katerega lahko komunicirajo z odločevalci, prav tako pa ostanejo v stiku z dogajanjem na področju načrtovanja in implementiranja regeneracije. Na ta način se tudi razvija želja po sodelovanju in povezovanju znotraj posameznih skupnosti, kar pa vsekakor vpliva tudi na kakovost življenja prebivalcev. Skupnostne prakse v urejanju prostora in komuniciranje z javnostjo v njihovem sklopu tako pripomorejo k oblikovanju novih oblik prostorskega načrtovanja, vstran od formaliziranih in togih oblik prostorskega načrtovanja 'od zgoraj', pri čemer pa se vzpostavlja tudi legitimnost takih procesov (Haughton in drugi 2010, 231).

3.2 Vrste javnosti

Blumer (1946, 157) javnost razume kot skupino ljudi, ki je (1) soočena s problemom, (2) razdeljena glede na predstave o rešitvi problema in (3) sodeluje v razpravah o problemu, kot taka pa se razlikuje od javnosti v pomenu državnega prebivalstva ali skupine privržencev določene javne osebe. »O javnosti govorimo kot o elementarni in spontani kolektiviteti, ker ne

nastane pod vplivom nekega načrta, temveč kot naravni odgovor na določeno situacijo« (Blumer 1946, 157). Glede na dano definicijo lahko javnost razumemo kot skupino posameznikov, ki ji je skupno neko videnje problema in si želijo sodelovati pri razreševanju tega. Glynn in drugi (2016, 13) razlikujejo javnost od množice in velike skupine ljudi po tem, da je za pridružitve javnosti treba imeti možnosti dogovarjanja z drugimi, prav tako pa je javnost za razliko od večje skupine ljudi samozavedna in interaktivna. Aarhaška konvencija opredeljuje 'javnost' na tri načine: 'prizadeta javnost' – glede na sodelovanje pri sprejemanju odločitev o dovoljenjih za konkretne posege v okolje; 'javnost, ki lahko sodeluje' – glede na sodelovanje pri sprejemanju načrtov, programov in politik v zvezi z okoljem govori; 'splošna javnost' – glede na sodelovanje pri pripravi izvršilnih predpisov in/ali splošnih pravno obvezujočih normativnih dokumentov (Pličanič 2002, 53). Medtem pa Grunig in Hunt (1984, 221) ločujeta javnosti glede na njihovo organizacijsko strukturo: mediji, skupnosti, zaposleni, volivci in aktivisti, potrošniki, okoljevarstveniki, manjšine, študenti, učitelji, finančna skupnost in javnosti, ki bi lahko kupile storitve ali podarile denar.

Glede na navedene definicije lahko vidimo, da tudi teoretiki drugače gledajo in si razlagajo javnosti, od bolj ozkih definicij do širših in bolj odprtih definicij, kjer je javnost skoraj katera koli organizirana skupina posameznikov. Znotraj tega je zanimiva tudi definicija skupnosti, ki si jo Grunig in Hunt (1984, 266) razlagata na dva načina: (1) lokalno – skupnost ljudi, združenih zaradi geografske bližine, ali (2) negeografsko povezana skupnost, ki se ustvari glede na izražen skupni interes. V primeru skupnostnih praks v urejanju prostora menim, da sta prav obe kombinaciji skupnosti precej pogosti. Tako se lahko prebivalci znotraj soseske povežejo in ustvarijo skupnostni prostor, ki jim je blizu in lahko dostopen, s čimer pravzaprav tvorijo lokalno skupnost; v primerih začasne rabe prostorov pa je recimo večja verjetnost, da se bo ustvarila skupnost, ki je povezana na podlagi podobnih interesov (npr. poslovna raba, vrtičkarstvo).

3. 2. 1 Javno mnenje

Javno mnenje je pomemben vidik tudi znotraj projektov skupnostnih praks v urejanju prostora. Kakšen pogled ima javnost na projekt in kakšna so njena stališča, namreč (lahko) vpliva na uspeh in izvedbo projekta. Glynn in drugi (2016, 22–23) pojasnjujejo, da je javno mnenje v večini bolj zakomplicirano kot preprosto 'za' in 'proti', pogosto namreč na javno mnenje vpliva tudi intenziteta čustev, stabilnost javnega mnenja (kako dolgoročno javnost zavzema določeno stališče) in pa seveda količina in kakovost informacij, ki je bila javnosti posredovana, da si je sploh lahko ustvarila mnenje. Prav pri zadnjem podatku pa se je treba vprašati, koliko in kakšne

informacije javnost sploh potrebuje, da lahko tvori dejansko mnenje in aktivno sodeluje tudi v debatah na izbrano temo. Tukaj nastopijo odnosi z javnostmi posameznih organizacij, ki prav s svojim načinom podajanja informacij pomagajo soustvariti javno mnenje. Zavedati se je treba, da lahko različni pristopi znotraj drugačnih okoliščin tudi različno vplivajo na javnost, zato je težko predvideti, kako bo določena podana informacija vplivala na oblikovanje javnega mnenja – lahko se namreč zgodi, da si javnost pod vplivom različnih okoliščin interpretira informacijo drugače, kot so si zamislili 'podajalci informacije', kar pa pomeni, da bo tudi končen rezultat drugačen od načrtovanega. »Ugotovili so, da čustva igrajo ključno vlogo pri tem, kako se obnašamo, kaj mislimo in kdo smo – torej v vsaki manifestaciji javnega mnenja« (Glynn in drugi 2016, 132) in ravno zaradi te močne čustvene komponente je izjemno težko vnaprej napovedati, kako se bo izoblikovalo javno mnenje na podlagi dostopnih informacij.

3.3 Načini komuniciranja

Komunikacijske tehnike morajo biti nujno načrtovane – oblikovane, definirane, izbrane in potrjene (Grunig in Hunt 1984, 373), v raziskovalnem delu sem ravno zato v obeh primerih spraševala pobudnike projektov, če so si vnaprej pripravili strategijo komuniciranja z javnostjo in kakšna je ta bila. Način, na katerega bomo komunicirali z javnostjo, je namreč zelo pomemben, saj to, kako bo javnost razumela sporočilo, ni odvisno le od vsebine sporočila, temveč tudi od medija, prek katerega je sporočilo posredovano. Televizijsko posredovanje ima namreč lahko precej drugačen vpliv kot recimo objava v časopisu, pri izbiri medija pa je treba imeti v mislih tudi izbrano ciljno skupino in medij izbirati tudi na podlagi tega (starejše generacije na primer ne bomo poskušali obveščati prek družbenih omrežij).

Kline (1993, 40) loči osem orodij, ki jih lahko uporabimo za komuniciranje z javnostjo: tiskano gradivo, avdiovizualni material, mediji identitete organizacije, novice, dogodki, govori, telefonski informativni servis in osebni stik. Grunig in Hunt (1984) ta seznam še bolj podrobno razdelata, tako lahko z javnostjo komuniciramo: s sporočili za javnost in PR-članki, s skrbjo za medije, z uporabo radia, televizije in videoposnetkov, z govori, brošurami in letaki z informacijami ter direktnim 'mailingom', s tiskanimi mediji, fotografijami in ilustracijami, z različnimi multimedijskimi predstavitvami, filmi, razstavami in posebnimi dogodki, letnimi poročili in finančnimi poročili, z oglasi in lobiranjem. Ogorelec (1995, 27) pa v grobem loči osebno (komuniciranje predstavnikov odnosov z javnostjo in komuniciranje od 'ust do ust') in neosebno komuniciranje (množični mediji, dogodki, pošta).

Sporočila, oblikovana za javnost, ne glede na medij, prek katerega bodo posredovana, morajo biti oblikovana tako, da v javnosti vzbudijo zanimanje, obenem pa morajo imeti tudi obveščevalsko funkcijo – na podlagi sporočila mora javnost pridobiti čim več relevantnih informacij. Ogorelec (1995, 27) ločuje prednosti osebnega in neosebnega komuniciranja, in sicer:

- z osebnim komuniciranjem pridobimo večjo moč prepričevanja in hitre povratne informacije;
- z neosebim komuniciranjem pa naenkrat dosežemo večji del javnosti (množičnost) na hitrejši način.

Pri čemer so pozitivne lastnosti ene vrste komuniciranja pravzaprav negativne lastnosti druge vrste komuniciranja, ko govorimo o osebnem in neosebim komuniciranju. Ravno zato je pomembno, da si pred izbranim načinom komuniciranja z javnostjo določimo cilje komuniciranja in potem tudi medij izberemo na podlagi naših ciljev. Pri tem pa ne gre zanemariti dejstva, da se lahko vedno uporablja tudi kombinacijo obeh načinov komuniciranja, tako osebnega in neosebnega, s čimer lahko z neosebim komuniciranjem obvestimo oziroma dosežemo širšo množico ljudi, tako da so s projektom seznanjeni; s tistimi, za katere pa je projekt bolj pomemben (oziroma so oni pomembni za nas), pa navežemo stik osebno in jim na ta način lahko bolj podrobno predstavimo projekt ter tudi pridobimo povratno informacijo o njihovem mnenju.

3.4 Komuniciranje z javnostjo v okviru skupnostnih praks v urejanju prostora

Komuniciranje z javnostjo v projektih skupnostnih praks v urejanju prostora se mi zdi pomemben faktor za uspeh projekta, zato sem se tudi odločila za njegovo raziskovanje. Pri tem pa se je treba zavedati, da pri skupnostnih praksah v urejanju prostora ne gre le za enosmerno komunikacijo javnosti, ampak je pogosto cilj komuniciranja z javnostjo prav tudi vključitev javnosti in njena aktivna participacija v projektu. Schübeler v (Bačlija 2010, 104) participacijo razume kot prostovoljen odnos med različnimi akterji, med katere običajno sodijo državne institucije, posamezniki, lokalne skupnosti, organiziranje skupine posameznikov, podjetja in tudi nevladne organizacije. Pri komuniciranju z javnostjo v projektih skupnostnih praks je tako pomembno, da si pobudniki pred začetkom komuniciranja določijo cilje oziroma kaj želijo s komunikacijo doseči – torej, ali samo obvestiti/seznaniti javnost z dogajanjem ali pa želijo od javnosti prejeti odziv. Nadalje morajo potem določiti tudi, kakšen odziv pričakujejo: pripombe

in predloge, ki jih lahko analizirajo in uporabijo, ali aktivno participacijo javnosti, ki bo pri projektu sodelovala tudi s fizično prisotnostjo. Kot poudarja Ogorelec (1995, 4), samo komuniciranje z javnostjo namreč ni cilj, ampak sredstvo dvosmernih odnosov, katerih cilj je doseči participacijo javnosti pri načrtovanju in urejanju prostora.

Znotraj komuniciranja z javnostjo v prostorskem načrtovanju Ogorelec (1993, 58) govori o različnih tehnikah, ki spodbujajo vključevanje javnosti: krajevni zbor, posvetovalne skupine, obvezno posvetovanje, vključevanje v odbore za planiranje, zagovornik krajevnih interesov in vključevanje s pomočjo aktivnosti. Razen zadnje tehnike so ostale precej bolj formalizirane in imajo običajno že točno predpisano obliko sodelovanja javnosti, kar pa je ravno nasprotno od tega, kar želijo doseči skupnostne prakse v urejanju prostora. V sklopu skupnostnih praks v urejanju prostora bi bila tako verjetno najbolj primerna tehnika vključevanja s pomočjo aktivnosti, saj na ta način pridobimo javnost, da aktivno sodeluje pri projektu in tudi dejansko soustvarja dogajanje.

V nadaljevanju bom predstavila še argumente za in proti vključevanju javnosti v postopke prostorskega načrtovanja, kot jih v priročniku povzame Ogorelec (1995, 8–11):

- ZA: urbanizem ima pomembno socialno komponento, saj se s spremembami v prostoru prerazporeja tudi dohodek, dialog je ena od bistvenih značilnosti sodobne demokracije, javno podprte odločitve so legitimne, razvoj bolj humanih odnosov med uporabniki in oblastjo, odziv javnosti je pomembna informacija za odločevalce, ko sprejemajo odločitve, strinjanje javnosti s predlogi povečuje možnosti za uspešen projekt, udeleženci, ki sodelujejo pri ustvarjanju prostora, imajo do samega prostora drugačen, boljši odnos (postane del njihove 'lastnine'), prebivalci so lahko vir informacij, ki pomembno vplivajo na pripravo prostorskih aktov, poznavanje lokalnih virov pa je vzvod za racionalnejše gospodarjenje z viri;
- PROTI: vmešavanje laikov, ki nimajo ustreznega znanja s področja, vključevanje javnosti zavleče postopke in viša stroške, nereprezentativnost sodelujočih, konzervativnost javnosti, pri kateri se javnost ne strinja s spremembami, ki se tičejo njene bližnje okolice, grožnja predstavniki demokraciji (v razpravah naj bi sodelovali za to izvoljeni predstavniki, ne pa kdorkoli), nezanimanje javnosti, nekulturni odzivi javnosti, urbanisti kot dežurni krivci (razprave se hitro začnejo vrteti tudi okoli drugih problemov), urbanisti nimajo znanja s področja odnosov z javnostmi, neizpolnjeva

pričakovanja zaradi previsoko zastavljenih ciljev in dejstvo, da učinkovitosti vključevanja javnosti ne preverjamo.

4 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE IN HIPOTEZE

V okviru raziskovalnega načrta za izvedbo drugega dela magistrskega dela sem si postavila eno raziskovalno vprašanje in pet izhodiščnih hipotez.

Cilji vključevanja javnosti v pripravo prostorskih načrtov, kot jih predstavita Simoneti in Zavodnik Lamovšek (2009, 35), so:

- zagotoviti vključenost aktualnih potreb in pričakovanj ljudi v rešitve;
- pridobiti dodatne informacije za izdelavo rešitev;
- oblikovati rešitve, ki so sprejemljive z več vidikov;
- povečati pozitivne učinke načrtovanja in urejanja;
- izkoristiti pripravljenost ljudi za sodelovanje tudi v fazi izvedbe in rabe;
- doseči višjo stopnjo kredibilnosti odločitev.

Dane cilje, ki se sicer nanašajo na klasično načrtovanje in urejanje prostorov, lahko apliciramo tudi na skupnostne prakse v urejanju prostora in jih pri tem povežemo z raziskovalnim vprašanjem. V empiričnem delu magistrskega dela bom v intervjujih želela pridobiti tudi informacije glede postavljenih ciljev v zvezi s komuniciranjem z javnostjo, pri čemer me bodo zanimali tako postavljeni cilji kot tudi, s kakšnimi metodami so preverjali doseganje zastavljenih ciljev, in končni rezultat – koliko/katere cilje so dosegli. To bo tudi eden od vidikov, na podlagi katerega bom nato poskušala odgovoriti na svoje raziskovalno vprašanje, pri tem pa bom lestvico odgovorov oblikovala na način: pri projektu si niso zastavili ciljev komuniciranja z javnostjo – komuniciranja z javnostjo ne prepoznajo kot pomemben dejavnik uspeha projekta, proti pri projektu so si zastavili cilje komuniciranja z javnostjo in jih z izbranimi metodami tudi preverjali – komuniciranje z javnostjo prepoznajo kot pomemben dejavnik projekta.

RV1. Ali v projektih skupnostnih praks v urejanju prostora obravnavajo komuniciranje z javnostjo kot pomemben dejavnik uspeha projekta?

Pri skupnostnih praksah v urejanju prostora gre v večini primerov za pobudo, ki prihaja 'od spodaj', kar pomeni, da uporabniki prostora predlagajo novo ureditev prostora (običajno v svoji

okolici). Glede na to sem oblikovala svojo prvo hipotezo v tej smeri, da pobudniki poskušajo pridobiti nekaj somišljenikov in se nato šele v dogovoru z njimi odločijo, da svojo idejo predajo naprej oziroma v javnost. Tako ustvarijo neko primarno skupino, znotraj katere razvijajo svoj projekt, postavijo tudi pravila delovanja in določijo vloge vsakega posameznika.

H1. Pobudniki za skupnostne prakse v urejanju prostora so manjše skupine organiziranih posameznikov.

Vežano na prvo postavljeno hipotezo, predvidevam, da so pobudniki za skupnostne prakse v urejanju prostora manjše skupine organiziranih posameznikov, ki jih lahko označimo kot manjšo skupino javnosti. Na tej podlagi torej nadaljujem z gradnjo druge hipoteze, in sicer da dejstvo, da pobuda prihaja od organizirane manjše skupine javnosti, ki je bila pred tem del širše javnosti, pripomore k boljšemu razumevanju pobudnikov, kakšne so potrebe širše javnosti. Posledično torej poskušajo bolj upoštevati potrebe in želje javnosti, zato vložijo več truda v obveščanje javnosti in premišljeno izbirajo načine komunikacije z javnostjo. Tudi v priporočilih pobudnikom skupnostnih praks, ki so jih oblikovali avtorji publikacije *Prostori sodelovanja* (2015, 24), je zapisano, da naj pobudniki »omogočajo odprt in vključujoč odnos do vseh javnosti«, saj se s tem ustvarja sproščen prostor, kjer se lahko povezujejo in sodelujejo različne skupine ljudi.

H2. Skupnostne prakse v urejanju prostora že v osnovi prihajajo od manjše skupine javnosti, zato si v teh projektih prizadevajo za čim večji konsenz in obveščenost širše javnosti.

Pri oblikovanju tretje hipoteze sem izhajala iz osebnega prepričanja, da skupen projekt, ki se ga loti skupina različnih posameznikov, pripomore k njihovi medsebojni povezanosti. Če želijo projekt uspešno izpeljati, se morajo znotraj projekta uskladiti in dogovoriti glede posameznih pravil in načinov sodelovanja. S tem se tvori osnova za bolj učinkovito in tvorno medsebojno sodelovanje, kar pomeni, da bodo ti posamezniki tudi v prihodnje lažje reševali nastale situacije znotraj svoje skupnosti. »Učinki sodelovanja se pokažejo tudi v boljši povezanosti javnosti« (Simoneti in Zavodnik Lamovšek 2009, 34). Tudi avtorji publikacije *Prostori sodelovanja* (2014, 1) trdijo, da imajo skupnostne prakse veliko pozitivnih učinkov, ki se lahko odražajo v boljši kakovosti življenja prebivalcev na dotičnem prostoru.

H3. Skupnostne prakse v urejanju prostora pripomorejo k večji povezanosti posameznikov v določenem okolju.

»Ravnanje z lastnino in pridelovalnimi površinami je bilo zakonsko zaščiteno že v starem Rimu« (Simoneti in Zavodnik Lamovšek 2009, 30). Prostorska zakonodaja tako sega že vsaj v stari Rim, danes pa je v množici različnih praks pri načrtovanju in urejanju prostora sploh nujno potrebna. Četrta postavljena hipoteza tako temelji na predpostavki, da so skupnostne prakse ena izmed novejših praks v urejanju prostora in zato kot take še niso natančno opredeljene in predpisane z zakoni in drugimi pravnimi določili. V nadaljevanju raziskave bom na proučevanih primerih zato poskušala raziskati, kako je trenutno veljavna zakonodaja vplivala (pripomogla ali otežila) k izvedbi posameznega projekta.

H4. Slovenska zakonodaja ne predpisuje nujnega obveščanja javnosti glede predvidenih urbanističnih posegov v okolje in prostor.

Prostorsko načrtovanje je delo več posameznikov z različnih področij in strok, na ta način se namreč lahko zagotovi, da bo novo pridobljena ureditev prostora resnično funkcionalna in da bo podprla tako potrebe posameznih uporabnikov kot tudi potrebe celotne skupnosti. Simoneti in Zavodnik Lamovšek (2009, 31) menita, da se je pri tem treba zavedati, da je zelo pomembno tudi mnenje javnosti, cilj je seveda čim bolj široka podpora javnosti, zato so vedno bolj pogosti različni načini vključevanja javnosti že v sam proces prostorskega načrtovanja in tudi ocenjevanje projekta še pred njegovo izvedbo. Zadovoljna javnost, uspešen projekt. Glede na to, da gre pri skupnostnih praksah v urejanju prostora prav tako za različne posege v prostor, sem oblikovala peto hipotezo ravno na tej predpostavki, da zadovoljna (obveščena) javnost pomeni tudi večje možnosti za uspešno izpeljavo projekta.

H5. Obveščena javnost je eden izmed ključnih dejavnikov uspeha projektov skupnostnih praks v urejanju prostora.

5 METODOLOGIJA

Magistrsko delo je razdeljeno na teoretični in empirični del. V prvem delu sem pregledala relevantno literaturo s področja skupnostnih praks in komuniciranja z javnostjo v urbanističnem načrtovanju ter veljavne slovenske zakone in druge akte, ki urejajo področje prostorskega urejanja. V nadaljevanju sem nato oblikovala raziskovalno vprašanje in hipoteze, ki sem jih predstavila v poglavju 4. Na ta način sem pridobila teoretičen okvir, znotraj katerega sem nato lahko izdelala raziskovalni načrt za izpeljavo raziskave. Pri tem sem se odločila, da bom za metodo raziskovanja uporabila študijo primera, ki pa jo nekateri avtorji (Baxter in Jack 2008, Simons 2009, Stake 2005) razumejo tudi bolj široko, in sicer kot vrsto kvalitativne raziskave.

Študija primera je »celovit opis posameznega primera in njegova analiza, tj. opis značilnosti primera in dogajanja ter opis procesa odkrivanja teh značilnosti, tj. procesa raziskovanja samega« (Mesec v Starman 2013, 69). Za raziskovalne predmete sem izbrala dva različna projekta skupnostnih praks v urejanju prostora v Ljubljani, in sicer Onkraj gradbišča in Savsko naselje.

Vsak raziskovalni predmet predstavlja vsaj enega od različnih pristopov skupnostnih praks v urejanju prostora: Onkraj gradbišča – začasna raba prostora in urbano vrtičkarstvo, Savsko naselje – skupnostna prenova. V okviru študije primerov sem se odločila, da bom uporabila dve tehniki zbiranja podatkov, in sicer (1) proučitev relevantne literature in drugih že obstoječih virov informacij o posameznem projektu (spletne strani projektov, spletne strani izvajalcev, tiskane publikacije o projektih ...) ter (2) strukturirani intervjuji s ključnimi akterji posameznih projektov. Eiró-Gomes in Duarte (2008, 238) trdita, da so intervjuji v študijah primerov v zvezi s proučevanjem odnosov z javnostjo uporabni, saj lahko z njimi v eni metodi združimo različne poglede, predvsem pa je pomembno, da po opravljenem intervjuju ustrezno interpretiramo posamezne odgovore oziroma pridobljene podatke. Cilj magistrskega dela je torej, da s predstavljenimi metodami pridobim podatke, ki jih bom nato analizirala in poskušala vzpostaviti povezavo med pridobljenimi podatki in teoretičnim okvirjem, ki sem ga postavila s pregledom relevantne literature.

6 ŠTUDIJA PRIMEROV

V sklopu empiričnega dela magistrskega dela bom proučevala dva primera skupnostnih praks v urejanju prostora v Ljubljani, in sicer Skupnostni urbani vrt Onkraj gradbišča, ki je obenem tudi primer začasne rabe prostora, in skupnostno prenavo Savskega naselja. Podatke, ki jih bom predstavila v empiričnem delu, sem pridobila z opravljenimi intervjuji z različnimi akterji v sklopu projektov. Določene podatke pa sem pridobila tudi iz informacij, dostopnih prek spleta o posameznem projektu.

6.1 Onkraj gradbišča (primer A)

Intervjuje sem opravila:

- z Urško Jurman, soustanoviteljico Kulturno umetniškega društva Obrat, ki je bilo ustanovljeno v letu 2006 in ki je igralo ključno vlogo pri izvedbi projekta Onkraj gradbišča;
- s Sabino, ki je uporabnica vrta v sklopu skupnostnega vrta Onkraj gradbišča, in
- s Petro, ki na Resljevi ulici živi precej let, a skupnostnega vrta ne uporablja.

6.1.1 Predstavitev projekta

Projekt Onkraj gradbišča je zaživel na dalj časa zaprtem gradbišču ob Resljevi ulici v Ljubljani. Zemljišče je veliko 1000 m², v vseh letih mirovanja pa so se na njem zarasla drevesa in drugo rastlinje, nabrale pa so se tudi smeti. Projekt Onkraj gradbišča se je začel avgusta 2010, pobudnik pa je bil KUD Obrat v sklopu programa Vrt mimo grede, ki ga je izvajal zavod Bunker in cilj katerega je bilo spodbujati mestno vrtnarjenje in podpirati socialne urbane prostore, glavni fokus pa je bil na soseski Tabor. Projekt Onkraj gradbišča je tako trenutno skupnostni urbani vrt, ki vključuje tudi prakso začasne rabe prostora. Vrtovi se namreč nahajajo na zemljišču, ki je v lasti Mestne občine Ljubljana, pogodbo o začasni rabi prostora pa morajo pobudniki vsako leto znova podaljševati. Njihov prvotni načrt je bil sicer, da bi se z občino sklenil dogovor o začasni rabi prostora, dokler se ne prične s predvideno gradnjo, a morajo pogodbo podaljševati na letni ravni, pri tem pa pogodba vsebuje tudi določen rok, ki ga imajo uporabniki vrta za 'izselitev', v primeru, da občina Ljubljana sprejme načrt za rabo zemljišča.

Zanimivo pri projektu je, da pobudniki na začetku niso imeli razvite ideje, da bodo na lokaciji postavili vrtičke, njihov cilj je bil predvsem zapuščeno gradbišče spremeniti v lokacijo, ki bo dostopna javnosti in na kateri bodo dostopne vsebine, zanimive za okoliške prebivalce. Zavod

Bunker je pred izvedbo programa Vrtovi mimo grede izvedel sociološko in antropološko raziskavo, vezano na sosesko Tabor; raziskavi pa sta pokazali, da prebivalci soseske pogrešajo zelene prostore in možnost druženja, ki ni nujno pogojeno s 'posedanjem na kavi' in zapravljanjem denarja. Rezultati raziskav in pa sama zaraščenost gradbišča so tako počasi nakazovali, v katero smer se bo razvijal projekt Onkraj gradbišča.

Slika 6.1: Urejanje vrtičkov Onkraj gradbišča

Vir: Prostori sodelovanja.

Onkraj gradbišča se je tako razvilo v skupnostni prostor, katerega osrednji element so vrtički, pomemben del pa je tudi druženje uporabnikov, ekologija, izobraževanje in kultura. Kot je povedala Jurmanova, uporabniki na vrtovih ne pridelajo ravno pridelkov v večjih količinah, a jih je večina s tem zadovoljna in vrt uporabljajo predvsem za preizkušanje novih pristopov k vrtnarjenju in ugotavljanje, kateri načini delujejo in kateri ne. Pobudniki in uporabniki pa tako uresničujejo cilj projekta, in sicer preverjajo in predstavljajo potencialne mestnih degradiranih območij in njihovega prevrednotenja z začasnimi in skupnostnimi intervencijami.

Prvi dve leti je finančno, promocijsko, organizacijsko in logistično podpiral projekt zavod Bunker, zadnjih nekaj let pa se projekt pokriva s samoprispevki. Vsak član ali družina ali posameznik, ki ima svoj vrtiček, na leto prispeva 20 evrov za skupne stroške, pri tem pa Jurmanova izpostavlja, da stroški za vzdrževanje niso tako visoki, v večini pa jih torej poskušajo pokrivati s samoprispevki ter tudi z donacijami in sponzorstvi.

Pravilnik, ki velja za uporabo skupnostnega vrta, je precej ohlapen, prilagajajo pa ga vsako leto znova, in sicer v aktivnem sodelovanju z uporabniki. V prvem letu je društvo določilo tri pravila za uporabo: vsak si izdelava oziroma vsaj po svojih zmožnostih sodeluje pri izdelavi svojega vrtička, kemična sredstva niso dovoljena, vsak uporabnik pa prevzame tudi odgovornost za urejanje skupnih delov zemljišča. Pravilnik se tako dopolnjuje glede na dogovore med uporabniki enkrat letno, s tem pa se uporabnikom omogoča, da aktivno sodelujejo pri oblikovanju pravil, kljub temu pa jim je omogočena tudi določena svoboda, saj s pravilnikom ne želijo vnaprej doreči in predvideti vsake situacije. Nekateri uporabniki so stalni in sodelujejo pri projektu že od začetka, medtem ko se nekateri uporabniki tudi zamenjajo – razlogi so predvsem v starosti in nezmožnosti nadaljnje obdelave vrtička in tudi v 'družinski dinamiki' (družine s mlajšimi otroki imajo vrtičke, ker je zanimivo otrokom, ko pa otroci odrastejo in jim dogajanje ni več tako zanimivo, tudi starši opustijo vrtiček). Trenutno imajo približno 40 vrtičkov, v kolikor je zanimanje za vrtičke preveliko, pa je včasih treba tudi počakati v čakalni vrsti.

Skupnostni vrt je postal družabno okolje za različne pripadnike družbe, tako se lahko tam spoznajo in družijo ljudje, ki drugače mogoče ne bi imeli te možnosti. Obenem pa se tudi ustvarjajo odnosi znotraj skupnosti, saj se morajo ljudje, kljub temu da ima vsak 'svoj vrtiček', dogovarjati o rabi in urejanju skupnih prostorov na vrtu in tudi doreči pravila, reševati nestrinjanja in konflikte ter seveda sodelovati.

6. 1. 2 Javnost

Ciljna skupina za projekt Onkraj gradbišča so bili predvsem okoliški prebivalci – neodvisno od starostne in ekonomske strukture. Predvsem so se hoteli izogniti starostnim omejitvam za uporabo vrtičkov, saj so videli na primeru vrtičkov Mestne občine Ljubljana, kjer je bil od začetka pogoj za pridobitev vrtička, da je imela oseba nižje prihodke in da je bila starejša od 60 let, kar je v javnosti doseglo precej kritik. Pobudniki so torej želeli predvsem ustvariti prostor, ki bo dostopen javnosti, glede na lego vrta pa so bili njihova ciljna skupina seveda prebivalci iz okolice, v začetku pa so bili uporabniki vrta predvsem prijatelji in znanci pobudnikov, šele kasneje so dejansko kot uporabniki nastopili tudi 'zunanji'.

Javnost je projekt sprejela različno – eni so bili nad projektom navdušeni, drugi pa so mnenja, da tak vrt ne sodi v mestno središče. Pred časom so se zbirali tudi podpisi za odstranitev vrta in da bi se na tem prostoru uredil park, vendar se je potem zadeva ustavila oziroma ni zbrala dovolj podpisov.

6. 1. 3 Komuniciranje z javnostjo

Na začetku projekta so pobudniki predvsem veliko časa preživeli na lokaciji in poskušali vzpostaviti kontakt z ljudmi, organizirali so sestanke in začeli sistematično vabiti ljudi, da se jim pridružijo. Pobudniki pred izvedbo projekta niso pripravili strategije komuniciranja z javnostjo, pomembno pa jim je bilo, da postavijo odprt prostor, ki se bo na različne načine odpiral navzven (ne bo izključujoč).

Na začetku, ko so še urejali prostor in razmišljali o razporeditvi, so izvedli projekt Dan s kozo. Ena oseba je sama s kozo preživela cel dan na gradbišču ter si beležila premikanje in vedenje koze (kje počiva, kje se hrani ...), na podlagi tega pa naj bi potem pripravili načrt za razporeditev prostorov. Ta projekt je pritegnil nekaj zanimanja javnosti, saj je ljudi zanimalo, kaj se dogaja in kaj koza počne na gradbišču sredi mestnega središča. Ljudje so tako opazovali dogajanje z balkonov in posledično so postali pozorni na dogajanje okoli projekta Onkraj gradbišča.

Do ljudi so pristopili tudi s tiskovinami in jih povabili na sestanek – letake so razdelili v nabiralnike, plakate pa nalepili po zaščitni ograji okoli gradbišča. Prvi krog komunikacije ni vzbudil ravno veliko interesa med javnostjo, ljudem se je ideja sicer zdela zanimiva, vendar pa niso želeli aktivno sodelovati v sami pripravi in urejanju prostora. V začetku spomladi 2011 so potem znova poskusili obvestiti ljudi o dogajanju v zvezi s projektom, prav tako s tiskovinami, le da so tokrat podali bolj konkretne informacije o tem, kaj se bo dogajalo na gradbišču ('želite svoj vrt, pridite na sestanek'). Ta način komuniciranja je privabil večje število ljudi, ki so že na prvem sestanku izrazili željo po aktivnem sodelovanju in pričeti delati na urejanju svojih vrtičkov.

V nadaljevanju so postavili tudi informativno tablo, ki zunanji javnosti nudi informacije o dogajanju na skupnostnem vrtu, na spletu so postavili blog z osnovnimi informacijami, občasno pa izdajo tudi časopis Onkraj, ki ga potem delijo na raznih dogodkih. Pri nastajanju časopisa s svojimi prispevki sodelujejo tudi uporabniki vrtov. Ker je bil projekt del kulturnega festivala in je bil pravzaprav to tudi prvi skupnostni vrt, je bil zanimiv tudi za medije. Pobudnike je od začetka skrbelo, da bi prevelika medijska izpostavljenost imela ravno nasprotni učinek od zelenega in bi ljudi odgnala, ker bi se počutili preveč izpostavljeni, a se je izkazalo, da je ljudem v večini primerov všeč, da lahko pokažejo svoje delo in trud.

Projekt so nato predstavljali na različnih dogodkih in znotraj različnih kontekstov (urbanizem, arhitektura, vrtičkarska dejavnost in agronomija), kot pobudnikom pa jim je bila pomembna

komunikacija s širšo javnostjo predvsem prek različnih dogodkov na lokaciji, kjer se tudi neuporabnikom ponudi možnost vpogleda v dogajanje na vrtu.

6.2 Savsko naselje (primer B)

Intervjuje sem opravila:

- z Zalo Velkavrh, članico društva prostoRož, ki je odigralo ključno vlogo pri skupnostni prenovi Savskega naselja;
- z Rokom Terkajem, slovenskim raperjem in prebivalcem Savskega naselja, ki je tudi aktivno sodeloval pri prenovi;
- s prebivalcema Savskega naselja Mihom in Anđo, ki o prenovi nista bila najbolje obveščena.

6.2.1 Predstavitev projekta

Pobudnik skupnostne prenove Savskega naselja je bila Mestna občina Ljubljana, ki je k sodelovanju povabila skupino prostoRož v letu 2013. Skupnostna prenova Savskega naselja je tako potekala pod taktirko skupine prostoRož v sodelovanju še z drugimi lokalnimi skupinami, aktivno pa se je vključeval tudi pevec Rok Terkaj. ProstoRož si je prenovu zastavil tako, da je bil pozoren na tri dimenzije: prostorsko, socialno in ekonomsko. Na ta način so želeli zajeti dejansko celotno prenovu naselja in ne le en del oziroma eno dimenzijo. Cilj je bil čim bolj vključiti prebivalce, šolarje in tudi otroke v načrtovanje prostora, organizirali so druženja in zборе stanovalcev, na katerih se je oblikoval tudi program prenove, ki je potekal na več ravneh, in sicer »v obliki socialnih, kulturnih in športnih dejavnosti, neformalnih druženj in snovanja prostorske vizije soseske« (ProstoRož). Projekt se je aktivno izvajal v letih od 2013 do 2016, rezultat prenove pa je bil zelo raznolik: izdajanje časopisa Savčan v času trajanja prenove, Vizija za javni prostor soseske, dogodki na prostem, Hip, hip, hip, super hrib!, Knjižnica REČI, druženja in aktivnosti v Domu skupnosti, urbani vrtovi, študentske delavnice, sodelovanje na BIO50, obveščanje in predlogi za odločevalce (ProstoRož).

Za skupnostno prenovu je bil sicer ključen majhen delež prebivalcev, vendar se je treba zavedati, da nimajo vsi želje sodelovati pri takih projektih, vendar je kljub temu pomembno, da so o njih vsaj obveščeni. Udeležba prebivalcev je nihala tudi glede na tipe dogodkov, nekaterih dogodkov se je udeležilo večje število ljudi, nekaterih manjše, odvisno od njihovega zanimanja. Cilj je bilo narediti celoten proces načrtovanja javnega prostora in ostalih elementov, odprtih

za prebivalce, zato so se sčasoma izoblikovale tudi delovne skupine prebivalcev, ki so nato določene projekte vodili naprej sami.

6. 2. 2 Javnost

Pri projektu skupnostna prenova Savskega naselja si je prostoRož določil več ciljnih skupin. Primarna ciljna skupina so bili prebivalci Savskega naselja, katerim so namenili tudi največ pozornosti, kar se tiče komunikacije. Želeli so, da so prebivalci obveščeni o dogajanju v zvezi s skupnostno prenovo in obenem, da se tudi aktivno vključijo v izvedbo same prenove. Druga ciljna skupina je bila širša javnost, saj so želeli, da so o prenovi obveščeni tudi preostali prebivalci Ljubljane. Zato so bili v kontaktu tudi z mediji, kot sta Dnevnik in Delo, ki so pisali o dogajanju v Savskem naselju in na ta način razširili novico tudi med druge.

Tretja ciljna skupina pa so bili odločevalci, ki so nujno potrebni za izvedbo dejanskih sprememb, zato se je prostoRož trudil vzdrževati komunikacijo z odločevalci in na ta način dosežati še boljše rezultate na področju prenove. Obenem pa so kot četrto ciljno skupino določili tudi druge pobude, ki se ukvarjajo s skupnostno prenovo, saj je bil projekt skupnostne prenove Savskega naselja eden prvih takih projektov v Sloveniji. Ravno zato je pomembno, da so poskusili vzpostaviti kontakt tudi z drugimi pobudami in jim na tak način tudi pomagati pri izvedbi lastnih projektov.

6. 2. 3 Komuniciranje z javnostjo

Pred izvedbo prenove v Savskem naselju je društvo prostoRož naredilo analizo območja, v sklopu katere določijo javne prostore, kako je razporejena infrastruktura, izvedejo pa tudi analizo življenja v soseski (društva, ki so aktivna na območju, dogajanje v naselju ...). V sklopu priprave strategije komuniciranja so preverili tudi že obstoječe kanale komuniciranja – kje se nahajajo in kakšni so (oglasne table, skupine na družbenih omrežjih).

Na podlagi opravljenih analiz so pripravili strategijo komuniciranja, ki pa se je potem spreminjala in prilagajala glede na dogajanje v naselju in glede na to, kaj so želeli sporočiti javnosti oziroma prebivalcem. V osnovi so uporabili klasične metode komuniciranja, kot so letaki in plakati ter tudi obveščanje medijev o aktivnostih v naselju. Obenem pa so uporabili tudi družbena omrežja, in sicer so v že prej ustanovljeno skupino na Facebooku, ki se imenuje 'Savčan', in v kateri so zbrani nekateri prebivalci naselja, začeli objavljati novice povezane z akcijami v sklopu skupnostne prenove. Pri tem se jim zdi pomembno, da kombinirajo različne komunikacijske kanale, saj na ta način dosežejo večje število ljudi.

Kot enega izmed kanalov so uporabili tiskani medij, in sicer so začeli izdajati časopis Savčan (glej sliko 6.2), ki je izhajal, dokler je prenova v naselju aktivno potekala. V uredniškem odboru časopisa so bile članice društva prostoRož in nekateri prebivalci naselja, prispevki pa so bili vezani predvsem na dogajanje v Savskem naselju, zgodbe in novice, zanimive za prebivalce, občasno pa so se tudi lokalna podjetja odločila in objavila svoje oglase. Za izdajanje časopisa so se odločili, ker so ugotovili, da preko družbenih omrežij ne dosežejo vseh prebivalcev, in tako nekateri o dogajanju niso bili obveščeni. Časopis pa so v tiskani izdaji razdelili v vse nabiralnike in s tem povečali krog obveščene javnosti.

Slika 6.2: Naslovnica lokalnega časopisa Savčan

Vir: društvo prostoRož.

Ocenjujejo, da je komuniciranje z javnostjo pripomoglo k uspehu projekta in da so rezultati projektov na splošno boljši, če so dodelani tudi odnosi z javnostjo in je javnost o dogajanju obveščena. Poleg obveščenosti prebivalcev pa z razvejanim komuniciranjem dosežejo tudi druge pobudnike, ki se potem na podlagi tega opogumijo in poskusijo izpeljati tudi kakšne podobne projekte.

6.3 Analiza

6.3.1 Analiza primera A

Pri projektu Onkraj gradbišča gre za kombinacijo dveh oblik skupnostnih praks v urejanju prostora. Ker je zemljišče v lasti Mestne občine Ljubljana, ki je bilo prvotno zapuščeno gradbišče, imajo pobudniki projekta z občino sklenjeno enoletno pogodbo o brezplačnem najemu oziroma začasnemu rabi prostora. Pri tem bi izpostavila, da je bila želja pobudnikov, da bi se pogodba sklenila do preklica oziroma do začetka gradnje na območju gradbišča, a se je občina odločila za enoletni najem, ki ga podaljšujejo vsako leto. Na nek način občina pokaže razumevanje za skupnostne prakse v urejanju prostora že s tem, da je pobudnikom sploh omogočila oziroma dovolila uporabo prostora začasno rabo, po drugi strani pa z enoletnim podaljševanjem pogodbe kljub vsemu kaže togo, institucionalno držo. Že enoletna pogodba vsebuje člen, ki zavezuje KUD Obrat, da morajo v primeru, da občina proda zemljišče, takoj (oziroma v dogovorjenem roku) zapustiti zemljišče. Daljša pogodba sama po sebi tako ne bi bila nič bolj zavezujoča za občino, bi se pa na ta način izognili vsakoletni birokraciji v zvezi s podaljševanjem pogodbe. Druga oblika prakse pa je urbano vrtičkarstvo. Onkraj gradbišča je namreč skupnostni urbani vrt, kjer imajo uporabniki sicer vsak svoj vrt, vendar si delijo orodje za obdelavo, uporabljajo skupnostne prostore (poti, lope) in se dogovarjajo o dogodkih v okviru projekta. Glede na intervju s članico KUD Obrat, ki mi je ponudil malo boljši vpogled v sam začetek projekta, pa bi lahko Onkraj gradbišča umestili tudi pod skupnostno prenovo – pobudniki so namreč s pomočjo prvih uporabnikov uredili in pospravili gradbišče ter ga potem postopoma preuredili. Pobuda za izvedbo projekta je prišla 'od spodaj', pobudniki so bili člani KUD-a Obrat, pri tem pa so za izvedbo projekta potrebovali dovoljenje občine, nato pa so s pomočjo različnih projektnih sredstev tudi uredili območje.

Ciljna javnost so bili okoliški prebivalci, kar sem nekako predvidevala, pri tem pa pobudniki niso natančneje določali javnosti glede na starost, izobrazbo, ekonomski status. V tem primeru se ta projekt tudi razlikuje od vrtičkov MOL-a, kjer sta bila od začetka pogoja za pridobitev dosežena določena starost in nižji prihodki. Projekt je tako zasnovan zelo vključujoče do vseh prebivalcev, s tem pa menim, da dejansko pripomore k povezovanju znotraj skupnosti, saj imajo tako možnost povezovanja tudi tisti, ki se morda drugače ne bi povezali. Na ta način se tako ustvarjajo tudi povezave med različnimi skupinami prebivalcev (na primer med mlajšimi in starejšimi), ki se lahko prenesejo potem v skupnost tudi izven 'meja' vrtičkov. To potrjujeta tako članica zavoda Bunker, ki meni, da je ustanovitev vrta vplivala predvsem na povezanost ljudi

znotraj skupnosti Onkraj gradbišča, kot tudi uporabnica vrta, ki meni, da so se znotraj vrtičkov srečali in povezali zelo raznoliki ljudje. Pri tem pa obe intervjuvanki izpostavljata predvsem to, da vrt kot tak nima vpliva na celotno sosesko oziroma okolje, temveč predvsem na tiste, ki se odločijo sodelovati v projektu – znotraj tega se namreč potem razvijajo različni odnosi in se gradi skupnost.

Pobudniki pred izvedbo projekta niso posebej izdelali strategije komuniciranja, temveč so sproti izbirali svoja komunikacijska sredstva. Cilj je bil predvsem pridobiti javnost, ki bi aktivno sodelovala pri nastajanju in razvoju projekta. Od začetka je bila komunikacija predvsem enosmerna – ljudi so z letaki in plakati opozorili na začetek projekta in jih vabili na sestanke. Sam projekt je bil sprva zasnovan precej široko, kar so kasneje ugotovili, da je bil verjetno tudi razlog, da je bil odziv javnosti šibek. Nadalje so potem bolj natančno definirali projekt in znova z letaki in plakati povabili prebivalce, da se udeležijo sestanka. V tem primeru je bil odziv večji, kar kaže na to, da so informacije, ki jih javnosti posredujemo, zelo pomembne in imajo velik vpliv na to, kako se bo javnost odzvala. Glavni komunikacijski kanal, ki so ga uporabili, so bile različne tiskovine (plakati, letaki), vzpostavili pa so tudi spletno stran v obliki bloga, s čimer so dosegli tudi širšo javnost. Projekt je bil zaradi svojih lastnosti že v osnovi zanimiv za medije, zato se pobudniki niso posebej trudili obveščati tudi medijev. Na določeni točki so celo poskušali malo ublažiti vpliv medijev, da bi sledili viziji projekta. Glede na izbrane komunikacijske kanale bi rekla, da gre v tem primeru za kombinacijo osebne in neosebne komunikacije, vendar menim, da je prevladovala predvsem osebna komunikacija, neosebna komunikacija pa je bila samo sredstvo, s katerim so javnost pripeljali k sebi (obveščanje o dogodkih, sestankih – bistvo pa je sam dogodek oziroma sestanek). To potrjuje tudi članica zavoda Bunker, ki je mnenja, da se je ideja o vrtu širila predvsem 'od ust do ust' in da je bil to tudi eden izmed ključev do uspeha projekta.

Menim, da pri projektu Onkraj gradbišča niso namenjali posebne pozornosti komuniciranju z javnostjo, kar se kaže tudi v tem, da niso izdelali strategije komuniciranja. Sama komunikacija z javnostjo se je tako odvijala glede na potrebe projekta, pri tem pa je v začetnih fazah prišlo tudi do težav, saj komuniciranje ni bilo uspešno oziroma niso dosegli zelenega cilja. S preoblikovanjem sporočila so potem dosegli želeni učinek, komunikacijski kanal pa je ostal isti. V zaključku analize bi izpostavila samo še projekt Dan s kozo, katerega namen je bil prvotno, da pridobijo ideje za načrt prostora, dosegel je pa popolnoma drugačen učinek. Načrta po poteh kože niso uresničili, so pa s kozo na gradbišču v središču mesta vzbudili pozornost in tudi

zanimanje javnosti, tako da bi na nek način lahko to označila kot marketinško potezo, ki je pritegnila javnost.

6.3.2 Analiza primera B

Kot je bilo že predhodno jasno, gre pri primeru B za skupnostno prenavo naselja kot eno izmed oblik skupnostnih praks v urejanju prostora. Kljub temu da običajno pobude za izvedbo takih projektov prihajajo 'od spodaj', je bila v tem primeru pobudnica pravzaprav Mestna občina Ljubljana. V osnovi je torej pobuda prišla s strani institucije, 'od zgoraj', vendar gre v tem primeru predvsem za dober prikaz, kako se lahko skupnostne prakse odvijajo tudi v sodelovanju z institucijami. Ključno vlogo pri izvedbi prenavo so tako še vedno imeli prebivalci v sodelovanju z društvom prostoRož, ki je prav pri projektu Savskega naselja še posebej hotelo izpostaviti to socialno komponento prenavo in je zato v dogajanje vključilo res čim širši nabor prebivalcev. V prenavi so tako lahko s svojimi zamislimi sodelovale mlajše generacije, in sicer v obliki različnih delavnic v sklopu šole in vrtca. Ugotavljam, da gre pri prenavi Savskega naselja za kakovosten preplet različnih akterjev – od institucij (občina, šole, vrtci) prek različnih društev (prostoRož, Smetumet) do aktivnih prebivalcev Savskega naselja. Pri tem bi izpostavila tudi družbene vidike izvedene prenavo, ki se vidijo predvsem v večjem interesu prebivalcev, da svoj čas preživljajo na javnih prostorih znotraj naselja. Pomemben dejavnik pri tem menim, da je tudi zaupanje, saj so s prenavo prebivalci (ponovno) začeli verjeti in zaupati v svojo sosesko, kar se kaže tako, da izkoriščajo oziroma uporabljajo ponudbo, ki jim je dana v sklopu soseske, soseske pa ne uporabljajo samo za spanje.

Glede na to, da je bil cilj društva, da prebivalci naselja aktivno sodelujejo pri prenavi, bi lahko njihov način komuniciranja označila za dvosmerno simetrično komuniciranje, saj je bilo pomembno, da tudi prebivalci podajo svoje mnenje, pri tem pa tudi sodelujejo že pri samem nastajanju načrtov za skupnostno prenavo. Znotraj projekta so se tako uspešno izognili tako kritizirani lastnosti formaliziranih postopkov prostorskega načrtovanja in javnost (v tem primeru prebivalce Savskega naselja) vključevali v sam projekt že od začetka, ne šele, ko so bile rešitve že zastavljene. Društvo je pripravilo strategijo komuniciranja, ki pa so jo po potrebi spreminjali. S tem menim, da so zadostili dvema vidikoma: (1) k projektu so pristopili strukturirano in načrtovano, kar že v samem začetku nakazuje večjo uspešnost projekta, (2) prav tako pa so si dopustili možnost za prilagoditve glede na razvoj samega projekta.

Kar se tiče samega načina komuniciranja, gre za preplet različnih komunikacijskih kanalov, pri tem pa ne bi izpostavila nobenega kanala kot prevladujočega. Cilj komuniciranja je bil jasno

izražen, in sicer doseči čim večje število prebivalcev, zato so uporabljali tako klasične kanale, kot so tiskovine in mediji, kot tudi bolj digitalne oblike komuniciranja prek družbenih omrežij z objavami v različnih skupinah. Obenem so prebivalce nagovarjali tudi prek interne ga časopisa Savčan, ki pa je nasploh dober primer dvosmernega komuniciranja, saj so pri pripravi vsebine za časopis sodelovali tudi prebivalci sami. Kljub naštetim načinom komuniciranja pa ne morem zaključiti, da gre samo za neosebno komuniciranje (čim večje število prebivalcev), saj so v sklopu projekta organizirali tudi različne posvete, delavnice in dogodke, na katerih so javnost oziroma prebivalce tudi osebno seznanjali z dogajanjem v naselju oziroma jih nagovarjali, da pri dogajanju v naselju aktivno sodelujejo. Kljub precej celostno zasnovani strategiji komuniciranja z javnostjo pa njihovo obveščanje očitno ni doseglo vseh prebivalcev, kar potrjujeta tudi intervjuvanca. Na nek način je bil kritičen do komuniciranja tudi prebivalec Savskega naselja, sicer tudi sam pobudnik za določene akcije v okviru naselja, ki je mnenja, da je bilo komuniciranje premalo fokusirano oziroma ni zajelo vseh prebivalcev, predvsem pa je poudaril, da bi moralo biti tudi komuniciranje prek družbenih kanalov bolj pogosto in kontinuirano.

Kljub temu ocenjujem, da se pri društvu prostoRož zavedajo pomembnosti komuniciranja z javnostjo, zato so tudi temu vidiku v sklopu skupnostne prenove namenili precej pozornosti. Lahko bi rekli, da se to pozna tudi na uspešnosti projekta, saj se je javnost aktivno vključevala v dogajanje, sodelovala pri pripravi načrtov, se udeleževala dogodkov, pripravljala časopis, rezultat pa je viden tudi po zaključku projekta, saj prebivalci še vedno aktivno uporabljajo preurejene skupne prostore. Kot je poudarila Zala Velkavrh, pri uspešnosti komuniciranja ne moremo gledati samo na to, koliko ljudi je aktivno sodelovalo pri samem projektu, temveč moramo upoštevati tudi vse tiste, ki so bili o projektu obveščeni, z njim seznanjeni, a se iz sebi lastnih razlogov niso odločili za aktivno participacijo. Cilj je bil torej dosežen – dejanska obveščenost čim večjega števila prebivalcev, obenem pa so pridobili tudi tiste, ki so želeli aktivno pristopiti k skupnostni prenovi.

6.4 Ugotovitve

V prvem delu bi izpostavila, da sta oba projekta na nek način pionirja na svojem področju, kar se tiče uporabe skupnostnih praks v urejanju prostora v Ljubljani. Oba primera sta bila tako tudi zanimiva za medije, pri čemer so pri primeru B dejansko načrtovali tudi komuniciranje z mediji in jih obveščali o dogajanju, pri primeru A pa so zanimanje medijev poskušali kar malo zaustaviti in s tem uporabnike obvarovati pred prevelikim vdorom v zasebnost. Oba projekta

sta uporabljala različne komunikacijske kanale, predvsem primer B je imel dodelano strategijo komuniciranja z javnostjo in so tako lahko tudi bolj podrobno spremljali odzive javnosti.

RV1. Ali v projektih skupnostnih praks v urejanju prostora obravnavajo komuniciranje z javnostjo kot pomemben dejavnik uspeha projekta?

Vezano na moje raziskovalno vprašanje ugotavljam, da je obravnava komuniciranja z javnostjo odvisna od posameznega primera. Tako v primeru A niso preverjali, kakšen je dosežek njihovega komuniciranja z javnostjo, niti niso obravnavali komuniciranja z javnostjo kot pomemben dejavnik uspeha projekta: niso izdelali strategije komuniciranja, niso preverjali dosega javnosti. Komuniciranje z javnostjo tako ni bilo strukturirano, ampak je bilo bolj prosto in odvisno od posameznega dogodka, predvsem pa je temeljilo na širjenju informacij 'od ust do ust'. Medtem ko v primeru B komuniciranje z javnostjo prepoznavajo kot ključen dejavnik uspeha projekta, sami izvedbi komuniciranja pa so posvetili precej pozornosti: izdelana strategija komuniciranja, predhodno opravljene analize območja in življenja v naselju, sistematični pristop k izbiri komunikacijskih kanalov. Oba projekta sta bila sicer uspešno izvedena, a je vseeno opazna razlika v pristopu h komuniciranju z javnostjo. Prav tako sem po opravljenih intervjujih ugotovila, da kljub temu da sta bila oba projekta precej medijsko pokrita, pobudniki pa so poskušali na različne načine doseči okoliške prebivalce, še vedno niso uspeli informacije razširiti do vseh prebivalcev. Težko torej zaključim, da je komuniciranje z javnostjo ključen element uspeha, a vsekakor pripomore k temu, da se projekt uspešno izvede ter da se dosežejo cilji na strani pobudnikov in uresničijo pričakovanja uporabnikov. Na podlagi tega lahko torej tudi samo delno potrdim hipotezo 5.

H5. Obveščena javnost je eden izmed ključnih dejavnikov uspeha projektov skupnostnih praks v urejanju prostora.

Medtem ko Zala Velkavrh sama potrjuje, da sta komunikacija z javnostjo in čim bolj obveščena javnost imela velik pomen za uspeh projekta B, na drugi strani Urška Jurman meni, da ne more z gotovostjo reči, da je ravno komuniciranje z javnostjo pripomoglo k uspehu projekta. Kot sem že prej navedla, z obveščanjem niso uspeli priti do vseh prebivalcev (glede na opravljene intervjuje), a projekte so kljub temu uspeli izpeljati glede na zastavljene cilje in tudi v sodelovanju z javnostjo. Pri tem bi lahko izpostavila to, da je pomemben dejavnik komuniciranja z javnostjo v skupnostnih projektih predvsem ta, da informacije pridejo do 'pravih' oseb, torej tistih, ki jih to zanima in ki bi si želele v projektu sodelovati. Pri tem pa se lahko delno zanesemo tudi na to, da so osebe bolj pozorne na stvari, ki jih zanimajo, zato je

torej velika verjetnost, da bo oseba A, ki ga zanima dogajanje v naselju, prej opazila plakat na oglasni deski kot oseba B, ki je dogajanje v naselju ne zanima. Sam uspeh komuniciranja ni tako odvisen samo od izbranih komunikacijskih kanalov in oblike sporočila, ampak tudi, ali vsebina sporočila prejemnika sploh zanima. Večje kot je zanimanje posameznika, večja je verjetnost, da bo informacije dobil.

V nadaljevanju bi se nato kar navezala na hipotezo 2, ki je bila prav tako postavljena z vidika komuniciranja z javnostjo.

H2. Skupnostne prakse v urejanju prostora že v osnovi prihajajo od manjše skupine javnosti, zato si v teh projektih prizadevajo za čim večji konsenz in obveščenost širše javnosti.

Oba projekta sta si prizadevala za čim večjo vključenost javnosti in tudi njeno obveščenost, morda so pri projektu B malo več pozornosti namenili tudi preverjanju, kakšen učinek dosežejo njihova sporočila za javnost. Vendar pa ne morem potrditi, da to prizadevanje za čim večji konsenz in obveščenost javnosti izhaja ravno iz dejstva, da so pobudniki na nek način tudi sami manjša skupina javnosti. Za potrditev te hipoteze bi bilo treba izvesti bolj poglobljeno raziskovanje in vanj vključiti čim več predstavnikov posameznih pobud, ne samo po enega predstavnika iz vsakega primera. Pri tem pa sem mnenja, da si v projektih skupnostnih praks v urejanju prostora prizadevajo za čim večjo obveščenost javnosti, predvsem z vidika tega, da sploh upravičijo pomen skupnostnega projekta. Skupnostne prakse v urejanju prostora temeljijo na pobudi 'od spodaj' in skupinskem upravljanju, za to je torej pomembno doseči čim večjo obveščenost javnosti in jih prepričati v sodelovanje, saj bo le na tak način projekt resnično postal skupnostni.

H1. Pobudniki za skupnostne prakse v urejanju prostora so manjše skupine organiziranih posameznikov.

Tudi to tezo lahko samo delno potrdim, v primeru A so bili namreč pobudniki res člani KUD-a Obrat, ki jih lahko razumemo kot manjšo skupino organiziranih posameznikov, medtem ko je bila v primeru B pobudnica dejansko Mestna občina Ljubljana, društvo prostoRož pa je bilo izvajalec.

H3. Skupnostne prakse v urejanju prostora pripomorejo k večji povezanosti posameznikov v določenem okolju.

To hipotezo lahko na podlagi obeh primerov potrdim, vendar z določenimi omejitvami. Glede na opravljene intervjuje ugotavljam, da sicer res skupnostne prakse pripomorejo k večji

povezanosti, vendar je njihov vpliv omejen predvsem znotraj skupnosti, torej znotraj skupine ljudi, ki aktivno sodelujejo v projektu. Ljudje, ki se odločijo za aktivno sodelovanje v projektih skupnostnih praks, namreč v sklopu projektov najdejo skupne interese (vrtnarjenje, prenova), na podlagi katerih potem lažje navežejo stik. Obenem pa k povezanosti pripomore tudi sam koncept skupnostnih praks, saj se morajo ljudje za uspešno izvedbo projekta med seboj uskladiti in se dogovoriti o pravilih in načrtih. Na ta način pa se ustvarjajo tudi dinamika skupine in gradijo odnosi znotraj nje. Kljub temu ugotavljam, da na širšo okolico skupnostne prakse niso imele vpliva oziroma niso doprinesle k večji povezanosti. Pri tem bi izpostavila le skupnostno prenavo Savskega naselja, kjer je preureditev oziroma ureditev določenih delov naselja (otroško igrišče, košarkarsko igrišče) vplivala na to, da se ljudje več zadržujejo zunaj oziroma da se sploh zadržujejo zunaj. Na podlagi tega pa lahko sklepam, da obstaja večja verjetnost, da bodo ljudje, medtem ko so zunaj, tudi hitreje navezali stik z ostalimi prebivalci, ki so prav tako zunaj, in morda se bo na ta način začel vpliv skupnostne prenavne širiti tudi na preostale prebivalce naselja.

H4. Slovenska zakonodaja ne predpisuje nujnega obveščanja javnosti glede predvidenih urbanističnih posegov v okolje in prostor.

Hipotezo 4 bom delno ovrgla, kajti slovenska zakonodaja dejansko določa, da je treba javnost seznanjati s prostorskimi načrti in tudi, da je treba javnosti omogočiti, da izrazi svoja mnenja in pripombe na podane predloge. Vendar pa ugotavljam, da predpisuje predvsem neke minimalne standarde sodelovanja javnosti, ki so pogosto bolj kot ne sami sebi namen. Res, da mora javnost imeti možnost podati predloge, a odločevalci potem niso zavezani, da morajo podane predloge tudi sprejeti oziroma upoštevati. Taka urejenost področja menim, da ne prispeva k večji vključenosti javnosti, ampak predvsem ustvarja nek navidezen konsenz javnosti s predstavljenimi načrti.

7 SKLEP

V zaključnem delu bi rada predvsem izpostavila, da bi bilo za dejansko predstavbo, kako pomembno je komuniciranje z javnostjo znotraj projektov skupnostne rabe prostora, treba izvesti bolj celovito raziskavo, v katero bi vključili več primerov skupnostnih praks in pa tudi širšo javnost oziroma večje število uporabnikov teh prostorov. Na ta način bi namreč dobili reprezentativen vzorec in bi lahko ugotovitve tudi posplošili na širšo javnost. Kljub temu sem s svojo raziskavo pridobila določen vpogled v skupnostne prakse v urejanju prostora, na podlagi

tega pa sem potem potrdila oziroma ovrгла v začetku postavljene hipoteze in odgovorila na raziskovalno vprašanje.

Večino hipotez sem lahko samo delno potrdila, saj sta se proučevana primera kljub določenim podobnostim v nekaterih elementih precej razlikovala in tako je en primer potrjeval hipotezo, medtem ko jo je drugi zavračal. Kot sem že omenila, bi bilo za bolj celovito predstavo treba zajeti večje število primerov in izvesti obsežnejšo raziskavo. Ugotovila pa sem, da so se v obeh primerih sicer trudili za komuniciranje z javnostjo, vendar je bil njihov način drugačen. V enem primeru tako precej bolj strukturiran in vnaprej pripravljen, a kljub temu prilagodljiv, medtem ko je v drugem primeru komuniciranje z javnostjo bolj sprotna dejavnost, sami vsebini in komunikacijskim kanalom pa niso pripisovali večjega pomena.

Menim, da je kljub vsemu komuniciranje z javnostjo pomemben faktor v skupnostnih praksah v urejanju prostora, še posebej s tega vidika, ker je namen teh praks v večini primerov tudi aktivna participacija javnosti. Aktivna participacija pa je težko dosegljiva, če javnost o dogajanju ni obveščena. S tega vidika je tako zelo pomembno, da se javnost obvešča, pri čemer pa ni ključna samo vsebina sporočila, ampak tudi izbira komunikacijskega kanala. Za uspešno komunikacijo z javnostjo je torej pomembno, da prvotno določimo našo ciljno javnost, na podlagi tega pa potem oblikujemo naše sporočilo in izberemo komunikacijski kanal. To potrjuje tudi teorija, ki sem jo predstavila v prvem delu magistrskega dela. Tako sporočilo o novem prostoru za telovadbo starejših ne bo doseglo enakega učinka, če je objavljeno na družbenem omrežju ali pa na letaku, ki ga posamezniki dobijo v nabiralnik. Pri izbiri strategije komuniciranja in oblikovanju sporočil za javnost je zato resnično pomembno, da jo oblikujemo v skladu z izbrano ciljno javnostjo, našimi cilji in tudi, kako široko javnost želimo obvestiti.

Zaključim lahko, da je komuniciranje z javnostjo pomemben element v skupnostnih praksah v urejanju prostora, vendar pa so za uspeh projekta prav tako pomembni tudi drugi elementi (dobra ideja, pripravljenost prebivalcev za sodelovanje ...). Težko je predvideti uspešnost komuniciranja z javnostjo vnaprej, saj je veliko različnih dejavnikov, ki vplivajo na uspeh. Vsekakor pa menim, da je pomembno, da je javnost obveščena o skupnostnih praksah v prostoru in da si pobudniki prizadevajo za aktivno participacijo javnosti, saj lahko le na ta način resnično uresničijo bistvo skupnostnih praks in pa seveda pripomorejo tudi k temu, da se bodo različne skupnostne prakse v urejanju prostora pojavljale tudi v prihodnosti. Kot je izpostavila članica zavoda Bunker, namreč s širšo obveščenostjo javnosti poskrbimo tudi, da je projekt bolj prepoznaven in tako tudi v 'očeh' institucij bolj pomemben oziroma ima večje možnosti za

uspeh. Na ta način pa se potem lažje vzpostavljajo tudi odnosi sodelovanja med pobudniki skupnostnih praks v urejanju prostora in investitorji ter institucijami.

8 LITERATURA

1. Anderlič, Nataša. 2002. Aktualne mednarodne dejavnosti za implementacijo Aarhuške konvencije. V *Aarhuška konvencija v Sloveniji: strokovna priporočila za implementacijo Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah*, ur. Milena Marega in Drago Kos, 14–16. Ljubljana: Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo.
2. Andres, Lauren. 2013. Differential spaces, power hierarchy and collaborative planning: a critique of the role of temporary uses in shaping and making places. *Urban studies* 50 (4). Dostopno prek: http://arc.housing.salle.url.edu/oikodomo/workspaces/app/webroot/files/references/text/adiaconu_27_Section_2_Anders.pdf (17. avgust 2017).
3. Anđa, prebivalka. 2017. Intervju z avtorico. Ljubljana, 26. september.
4. Bačlija, Irena. 2010. *Urbani menedžment: koncept, dimenzije in orodja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
5. Baxter, Pamela in Susan Jack. 2008. Qualitative case study methodology: study design and implementation for novice researchers. *The qualitative report* 13 (4). Dostopno prek: <http://nsuworks.nova.edu/tqr/vol13/iss4/2/> (19. september 2017).
6. Bialski, Paula, Heike Derwanz, Birke Otto in Hans Vollmer. 2015. 'Saving' the city: Collective low budget organising and urban practice. *Ephemera journal* 15 (1). Dostopno prek: <http://www.ephemerajournal.org/sites/default/files/pdfs/contribution/15-1editorial.pdf> (19. september 2017).
7. Blumer, Herbert. 1946. Razpršena množica, javnost in javno mnenje. V *Komunikološka hrestomatija 3: teorije javnega mnenja*, ur. Splichal, Slavko, 153–160. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
8. Bradwell, Peter, Inderpaul Johar, Clara Maguire in Paul Miner. 2007. *Future planners: propositions for the next age of planning*. Dostopno prek: https://www.demos.co.uk/files/Future_planners_final_web.pdf (19. september 2017).
9. Brecej, Gaja, ur. 2015. *Trajnostne skupnostne prakse: katalog dobrih praks 2015*. Ljubljana: Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj. Dostopno prek: <http://www.umanotera.org/wp-content/uploads/2015/07/Katalog-dobrih-praks-2015.pdf> (19. september 2017).

10. Cvejić, Rozalija, Špela Železnikar, Mojca Nastran, Vita Rehberger in Marina Pintar. 2015. Urban Agriculture as a Tool for Facilitated Urban Greening of Sites in Transition: A Case Study. *Urbani izziv* 26 (priloga): 84–97.
11. Eiró-Gomes, Mafalda in João Duarte. 2008. The case study as an evaluation tool for public relations. V *Public relations metrics: research and evaluation*, ur. Betteke van Ruler, Ana Tkalac Verčič in Dejan Verčič, 235–251. New York: Routledge.
12. Filipovič Hrast, Maša. 2016. Opolnomočenje posameznikov na ravni soseske: analiza stališč, znanja in delovanja. *Teorija in praksa* 53 (2): 469–487.
13. *Friends of the High Line*. 2000. Dostopno prek: <http://www.thehighline.org/> (19. september 2017).
14. Glynn, Carrol J., Susan Herbst, Mark Lindeman, Garrett J. O'Keefe in Rrobert Y. Shapiro. 2016. *Public opinion, third edition*. Boulder, Colorado: Westview Press.
15. Grunig, James E. in Todd Hunt. 1984. *Managing public relations*. Philadelphia: Harcourt Brace Jovanovich College Publishers.
16. Haughton, Graham, Phil Allmendinger, David Counsell in Geoff Vigar. 2010. *The new spatial planning: territorial management with soft spaces and fuzzy boundaries*. New York: Routledge.
17. Heywood, Huw. 2015. *101 rules of thumb for sustainable buildings and cities*. Newcastle: RIBA Publishing.
18. Jurman, Urška. 2017. Intervju z avtorico. Ljubljana, 18. september 2017.
19. Karba, Renata, Gaja Brecej in Senka Šifkovič Vrbica. 2017. *Priročnik za izvajanje skupnostnih projektov*. Ljubljana: Focus, društvo za sonaraven razvoj. Dostopno prek: <http://www.umanotera.org/wp-content/uploads/2016/04/Priro%C4%8Dnik-za-izvajanje-skupnostnih-projektov.pdf> (19. september 2017).
20. Kline, Miro. 1993. Komuniciranje z javnostjo. V *Tehnike in načini odnosov z javnostjo v procesu urbanističnega načrtovanja: končno poročilo*, ur. Breda Ogorelec, 33–47. Ljubljana: Urbanistični inštitut Republike Slovenije.
21. *Kodeks poklicne etike arhitektov, krajinskih arhitektov in prostorskih načrtovalcev*. Ur. l. RS 6/05. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=DRUG2204> (17. avgust 2017).
22. Kos, Drago. 2002a. Interaktivno komuniciranje in soodločanje. V *Aarhuška konvencija v Sloveniji: strokovna priporočila za implementacijo Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih*

- zadevah*, ur. Milena Marega in Drago Kos, 21–24. Ljubljana: Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo.
23. Kos, Drago. 2002b. *Praktična sociologija za načrtovalce in urejevalce prostora*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
24. --- 2002c. *Sociološke podobe Ljubljane*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
25. Kos, Drago. 2010. Prostorsko urejanje med stroko in piarom. *Teorija in praksa* 47 (2–3): 413–434.
26. Križnik, Blaž. 2007. Prenova potoka Cheonggye v Seulu: globalna mesta in skupnostni prostor. *Družboslovne razprave* 23 (55): 115–134.
27. Marega, Milena in Drago Kos, ur. 2002. *Aarhuška konvencija v Sloveniji: strokovna priporočila za implementacijo Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah*. Ljubljana: Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo.
28. Marušič, Barbara G., Matej Nikšič in Lise Coirier, ur. 2010. *Human cities: celebrating public space*. Ljubljana: Urbanistični inštitut Republike Slovenije.
29. *Mestna občina Ljubljana*. 2017. Dostopno prek: <https://www.ljubljana.si/sl/> (19. september 2017).
30. Miha, prebivalec. 2017. Intervju z avtorico. Ljubljana, 26. september.
31. *Ministrstvo za okolje in prostor*. 2017. Dostopno prek: <http://www.mop.gov.si/> (19. september 2017).
32. Mirković, Milada. 2002. Zgodovina nastanka Aarhuške konvencije. V *Aarhuška konvencija v Sloveniji: strokovna priporočila za implementacijo Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah*, ur. Milena Marega in Drago Kos, 13. Ljubljana: Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo.
33. *Mreža za prostor*. 2017. Dostopno prek: <http://mrezaprostor.si/> (19. september 2017).
34. *Odlok o občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Ljubljana – strateški del* (OPN MOL SD). Ur. l. RS 78/2010. Dostopno prek: <https://www.ljubljana.si/Static/upload/file/2010-78-4263-NPB7.pdf> (19. september 2017).
35. *Odlok o strategiji prostorskega razvoja Slovenije* (OdSPRS). Ur. l. RS 76/2004. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=STRA12> (17. avgust 2017).

36. Ogorelec, Breda, ur. 1993. *Tehnike in načini odnosov z javnostjo v procesu urbanističnega načrtovanja: končno poročilo*. Ljubljana: Urbanistični inštitut Republike Slovenije.
37. Ogorelec, Breda. 1995. *Komuniciranje z javnostjo – priročnik za urbaniste*. Ljubljana: Urbanistični inštitut Republike Slovenije.
38. Oswalt, Philipp, Klaus Overmeyer in Philipp Misselwitz. 2014. *Urban catalyst: the power of temporary use*. Berlin: DOM publishers.
39. Peterlin, Marko. 2015. *Od skupnostnih praks k javnim politikam*. Dostopno prek: <http://prostorisodelovanja.si/od-skupnostnih-praks-k-javnim-politikam/> (17. avgust 2017).
40. Petra, prebivalka. 2017. Intervju z avtorico. 27. september.
41. Pličanič, Senko. 2002. Sodelovanje javnosti pri sprejemanju odločitev javne oblasti, povezanih z okoljem. V *Aarhuška konvencija v Sloveniji: strokovna priporočila za implementacijo Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah*, ur. Milena Marega in Drago Kos, 51–70. Ljubljana: Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo.
42. Podmenik, Darka. 2003. Aktivno državljanstvo in socialni kapital. V *Socialni kapital v Sloveniji*, ur. Matej Makarovič, 56–79. Ljubljana: Založba Sophia.
43. *Prostori sodelovanja: skupnostne prakse v urejanju prostora*. 2014. Ljubljana: Inštitut za politike prostora.
44. *Prostori sodelovanja: skupnostne prakse v urejanju prostora*. 2015. Ljubljana: Inštitut za politike prostora.
45. *Prostori sodelovanja*. Dostopno prek: <http://prostorisodelovanja.si/> (17. avgust 2017).
46. *ProstoRož*. Dostopno prek: <http://prostoroz.org/> (19. september 2017).
47. Puncer, Mojca. 2015. Umetniške raziskave urbanega življenja in nove prostorske ekologije. *Časopis za kritiko znanosti* 43 (262): 135–147.
48. Regionalni center za okolje Slovenija. 2011. *Bela knjiga o soudeležbi javnosti pri okoljskih, prostorskih in naravovarstvenih procesih trajnostnega razvoja Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.dialog-net.si/identities/000/000/000/039/upload/74/1.pdf> (19. september 2017).
49. Rößler, Stefanie. 2008. Razvoj zelenih površin v mestih, ki se krčijo: priložnosti in ovire. *Urbani izziv* 19 (2): 27–34.
50. Rubić, Tihana in Valentina Gulin Zrnić, ur. 2016. *Vrtovi našega grada: studije i zapisi o praksama urbanog vrtlarenja*. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku. Dostopno

- prek: http://www.citymaking.eu/wp-content/uploads/2015/10/Vrtovi-nasega-grada_ebook1.pdf (19. september 2017).
51. Ruler, Betteke van, Ana Tkalac Verčič in Dejan Verčič, ur. 2008. *Public relations metrics: research and evaluation*. New York: Routledge.
 52. Sabina, uporabnica vrta. 2017. Intervju z avtorico. 28. september.
 53. Simoneti, Maja in Alma Zavodnik Lamovšek. 2009. *Prostor za vsakdanjo rabo: širimo znanje za sodelovanje pri urejanju prostora*. Ljubljana: Ministrstvo Republike Slovenije za okolje in prostor, Direktorat za prostor.
 54. Simons, Helen 2009. *Case study research in practice*. Los Angeles: SAGE.
 55. Smaka Kincl, Vesna. 2002. Aarhuška konvencija na lokalni ravni. V *Aarhuška konvencija v Sloveniji: strokovna priporočila za implementacijo Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah*, ur. Milena Marega in Drago Kos, 71–80. Ljubljana: Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo.
 56. Splichal, Slavko, ur. 2007. *Komunikološka hrestomatija 3: teorije javnega mnenja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
 57. Stake, Robert E. 2005. Qualitative case studies. V *The SAGE handbook of qualitative research*, ur. Norman Denzin, Yvonna S. Lincoln, 443–466. Thousand Oaks: SAGE.
 58. Starman, Adrijana B. 2013. Študija primera kot vrsta kvalitativne raziskave. *Sodobna pedagogika, marec*. Dostopno prek: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-PNAMBICB/?euapi=1&query=%27keywords%3d%25%20studija+primera+kot+vrsta+kvalitativne+raziskave%27&pageSize=25> (17. avgust 2017).
 59. Terkaj, Rok. 2017. Intervju z avtorico. 26. september.
 60. *Termania*. 2010. Dostopno prek: <http://www.termania.net/> (19. september 2017).
 61. Utroša, Katja. 2010. Vsak prostor je v sebi že politični prostor. *Dnevnik – Objektiv*, 12. junij. Dostopno prek: <https://www.dnevnik.si/1042366388> (19. september 2017).
 62. Velkavrh, Zala. 2017. Intervju z avtorico. Ljubljana, 21. september.
 63. Vidmar, Tamara Bračič. 2017. Intervju z avtorico. 27. september.
 64. *Zakon o prostorskem načrtovanju (ZPNačrt)*. Ur. l. RS 33/2007. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4675> (19. september 2017).
 65. *Zakon o ratifikaciji Konvencije o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah (MKDIOZ)*. Ur. l. RS – Mednarodne pogodbe 17/2004. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4001> (19. september 2017).

66. *Zakon o umeščanju prostorskih ureditev državnega pomena v prostor (ZUPUDPP)*. Ur. l. RS 80/2010. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5830> (19. september 2017).
67. *Zakon o urejanju prostora (ZUreP-1)*. Ur. l. RS 110/2002. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1581> (17. avgust 2017).
68. Ziehl, Michael in Sarah Oswald. 2015. Practices in second hand spaces: Producing value from vacancy. *Ephemera journal* 15 (1). Dostopno prek: <http://www.ephemerajournal.org/sites/default/files/pdfs/contribution/15-1ziehlo%C3%9Fwald.pdf> (17. avgust 2017).
69. Zrnić, Valentina Gulin. 2016. "Gradski mali vrtovi" – urbane heterotopije. V *Vrtovi našega grada: studije i zapisi o praksama urbanog vrtlarenja*, ur. Tihana Rubić in Valentina Gulin Zrnić, 52–59. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku. Dostopno prek: http://www.citymaking.eu/wp-content/uploads/2015/10/Vrtovi-nasega-grada_ebook1.pdf (19. september 2017).
70. Žaucer, Tadej, Marko Peterlin, Matjaž Uršič, Petra Očkerl, Tatjana Marn. 2012. *Kreativna urbana regeneracija: priložnosti v Ljubljanski urbani regiji*. Ljubljana: Inštitut za politike prostora.

PRILOGE

Priloga A: Intervju z Urško Jurman, soustanoviteljico Kulturno umetniškega društva Obrat, 18. september 2017

Kdo je bil pobudnik za projekt Onkraj gradbišča?

Pobudnik je bil KUD, kulturno umetniško društvo Obrat. To lokacijo smo imeli že nekaj časa ogledano, ker se nam je zdelo precej noro, da je ena taka velika parcela že toliko časa zagrajena, nedostopna, neuporabljena v centru sredi ene stanovanjske soseske. V začetku leta 2010 spomladi smo izvedeli, da zavod Bunker pripravlja kot del Festivala Mladi levi prav fokusiran program za sosesko Tabor, ki se koncentrira na zelene površine v mestu pa tudi na neke drugačne prostore druženja v mestu. Potem smo pristopili k njim, če bi jih zanimalo podpreti projekt, ki bi se vezal na to konkretno lokacijo, pri čemer na začetku nismo imeli razvite ideje – tukaj bodo vrtički. V prvi vrsti nas je zanimalo, kako narediti to lokacijo dostopno in skozi proces dela razviti neke vsebine, ki bi se zdele smiselne za to sosesko in ljudi, ki jih ta prostor na vsakodnevni ravni zadeva. Se pravi ljudi, ki tam živijo in se dlje časa zadržujejo v tej soseski. Tako, da smo potem to idejo skupnostnega prostora nekako počasi tekom projekta razvijali. Po eni strani je kar sama lokacija, ki je bila zelo zaraščena in ozelenela, ponujala nekako možnost, kaj naj bi tukaj bilo in tudi zavod Bunker je opravil dve analizi vezani na sosesko Tabor, sociološko in antropološko. Že v teh analizah je bil rezultat, da ljudje, ki bodisi tukaj živijo bodisi delajo, zelo pogrešajo zelene površine in neke prostore druženja, ki niso vezano na potrošnjo, se pravi, da greš ven in si moraš kupiti kavico, zato da se lahko z nekom dobiš. No, in tudi dejansko mi smo potem začeli delati na tem projektu pa smo zelo veliko hodil na to lokacijo, se pogovarjali z ljudmi, organizirali neke sestanke, začeli smo sistematično komunicirati in vabiti ljudi, da se nam priključijo. Že takrat so vsi izpostavljali to potrebo, da to ostane zeleno, tako da bo kot nek divji park ali kot obdelovalne površine.

Kako se sedaj financirate?

Zdaj se krijemo s samoprispevki že nekaj let. Vsak član ali družina ali posameznik, ki ima svojo gredico, na leto prispeva 20 evrov za skupne stroške, na primer nakup dodatne zemlje ali orodja. Stroške smo imeli tudi s tem, da smo par krat na leto morali naročiti polnjenje vodnih rezervoarjev, ker je zmanjkalo deževnice. To je bil kar velik strošek, a nam zadnji dve leti VOKA, se pravi vodovod – kanalizacija donira do 5x v sezoni, da napolnimo te naše zabojnike. Strošek ni velik glede na vodo, ampak strošek je bil to, da sta dva delavca prišla in da sta iz hidranta napeljala cev. Zavod Bunker je prvi dve leti financiral projekt prek nekega evropskega

financiranja, ki so ga imeli, in s tem denarjem smo lahko vsaj te osnovne stvari vzpostavili. Potem smo mi poskusili vsak let pridobiti še dodatna sredstva, ali je to bil javni sklad za kulturne dejavnosti ali je bila to občina ali ministrstvo za kulturo, ampak v bistvu je večinoma teh dodatnih sredstev, ki smo jih pridobivali bilo vezano na dodatne vsebine, ki smo jih izvajali na vrtu. Ali so bile neke delavnice ali urbani sprehodi, predavanja, diskusije. To so bila sredstva, ko smo lahko dobili sredstva, bolj neke kulturne vsebine. Samoprispevki, sponzorstva, donacije. Tudi semenarna nam je več let donirala semena.

Kakšno pogodbo imate sklenjeno z Mestno občino Ljubljana za uporabo prostora?

Vsako leto podaljšujemo. Sklenemo pogodbo vsako leto, ravno zdaj smo v procesu za podaljšanje pogodbe za novo leto, so nam pa rekli, da, ker ni nobenega drugega interesenta, da nam pripravljajo pogodbo za podaljšanje. Plus, da, v kolikor MOL to lokacijo proda, je v pogodbi člen, da moramo mi to lokacijo zapustiti takoj, tako da je noter tudi tak člen, ki je zelo nerealen, v roku enega mesca nekaj takega ali celo nemudoma. Ne vem kako bodo to leto napisali, sedaj eno leto smo se uspeli izpogajati, da so nam dali tri mesece odpovednega roka.

Kako se oblikujejo pravila za uporabo vrtičkov?

Mi smo prvo postavili samo tri pravila o katerih nismo diskutirali. Ljudje poleg skrbi za svoj vrtiček sodelujejo tudi pri drugih skupnostnih obveznostih, ali so to delovne akcije ali je to deljenje termina za odprte ure ali da pridejo na sestanke ali da uredijo še kakšen drug del prostora, ne samo svoje. Potem to, da se ne sme uporabljati nekih pesticidov, pa bolj na začetku, da si sami naredijo gredico, seveda za starejše in bolne smo seveda pomagali. Pomembno nam je bilo, da ljudje investirajo v ta prostor čim več že od neke začetne faze tega prostora. Nismo hoteli vsega na pladnju prinesiti, ampak, da se ljudje sami malo potrudijo. Pa tudi iz neke teorije in izkušenj glede participacije smo verjeli, da če ljudi na bolj aktiven način, v bolj zgodnji fazi povabimo k sodelovanju, da jim prostor več pomeni in da čutijo večjo pripadnost in imajo tudi drug odnos do prostora. Bolj odgovoren odnos. Če bodo fizično postavljali prostor, ga bodo vzeli bolj za svojega. Ostala pravila smo se spomnili v prvi sezoni, imeli smo seznam, ki smo ga dopolnjevali. Na sestanku smo šli čez pravila, ljudem se je zdelo v redu, je pa res, da se ljudje, ki so se pridružili na začetku še niso počutili sproščene, da bi se razgovorili in bolj aktivno sodelovali. Mi smo predlagali osnovni pravilnik prvo leto, a je bil zelo ohlapno zastavljen. Še zdaj vrt vztraja, da gremo vsako leto na začetku sezone čez pravilnik lanskega leta in spremenimo, kar menimo, da bi lahko naredili bolje. Velikokrat tudi izbrisemo kakšen člen. Primer za pse na vrvici smo člen dali ven, saj so ljudje rekli, da ni potreben. Ves ta čas

ostaja vodilo tega pravilnika to, da se skozi izkušnje rabe prilagaja in da se preverja iz leta v leto, se spreminja in dopolnjuje. Da to ne bo en tak dokument, ki bi bil v duhu slovenske zakonodaje, ki poskuša že na papirju predvideti in razrešiti vsako situacijo in je preventivno vse normirano in formalizirano. Pri nas se je izkazalo, da s takimi stvarmi samo zapletaš situacije, in da prostor ni neka skupina ljudi, ki slepo sledi temu pravilniku, ampak ljudi, ki sodelujejo in se pogovarjajo in rešujejo težave. Naš pravilnik temelji na tem, da poskušamo ljudi čim bolj spodbujati k sodelovanju, ne pa da je točno določeno, koliko morajo ljudje sodelovati pri sestankih. Naš pravilnik je zelo okvirno nastavljen.

Imate stalne uporabnike ali se veliko menjajo?

Kar veliko jih je še iz prvega leta, je pa tudi tako, da se vsako leto par novih zacirkulira. Ponavadi se kdo preseli ali zdravstvene težave ali pomanjkanje časa. Veliko je tudi mladih družin, da se mlajšim pokaže kako je imeti svoj vrt, da vidijo kako nekaj posadiš in skrbiš, da nekaj zraste. Za otroke je to res super prostor, tak malo divji. Tam kurijo ogenj, zabijajo žeblice, režejo. Je res, da pa v puberteti sčasoma te stvari upadejo. So pa bili tudi ljudje, ki se niso strinjali z določenimi stvarmi pa niso več hoteli sodelovati. Primer: gospa je bila kritična zaradi slame za prekrivanje. Ljudje poskušajo, nekaterim uspeva bolj, nekaterim manj. In stari šoli vrtičkarjev eksperimentiranje ne pride v poštev. Tudi ko je prišlo do konfliktnih situacij so ljudje vedno znova poudarjali, koliko jim je ta prostor pomemben.

Slišala sem, da imate tudi čakalno vrsto za vrtičke ...

Kolikor vem je sedaj kar počiščena ta vrsta, mogoče še dve osebi čakata na prostor. Pozimi oziroma začetek spomladi se ljudje javijo ali je prosto. Imamo pa tam okoli 40 gredic. Interes je. Večina je ljudi iz centra, kjer je težko dobiti parcelo za vrtnarjenje. Družina iz Ljubljane je že dlje časa iskala zemljo za obdelovanje v Ljubljani in so se potem z našo gredico zadovoljili. Večina mestnih zemljišč za obdelovanje je po navadi na obrobju Ljubljane, večina naših ljudi pa iz centra. Pomembno je, da so obdelovana zemljišča blizu mestnih naselij, da je dostopno peš. Samo zaradi tempa življenja je bolj pri roki za ljudi iz centra, da se ne rabijo ne vem kam peljati.

Kakšna je vaša ciljna skupina?

Mišljeno je bolj za okoliške prebivalce, res je mešana družba. Ne veš, kdo vse pride. MOL, ko je odprl svoje prve vrtičke na obrobju Ljubljane, je bil kriterij, da samo ljudje z nižjimi prihodki in starejši od 60 let. To so ljudje tudi kritizirali.

Ali menite, da uporaba skupnostnih vrtičkov vpliva na večjo povezanost med ljudmi?

Res je, primer na vrtu sta dve osebi iz istega bloka, ki se nista poznali prej, tukaj pa se družita in pogovarjata, saj ju družijo ista stvar, se pravi vrtički. Verjamem, da se ljudje tudi družijo na navadnih vrtičkih, tako da v tem smislu to ni samo doprinos teh skupnostnih prostorov, res pa je, da taki prostori še več pozornosti namenjajo temu vidiku in še bolj intenzivirajo te procese. Naš vrt ni skupnosten, da bi vsi en vrt obdelovali, ljudje imajo svoje gredice, ampak vseeno je to en prostor, ki je skupno rabljen in se moramo o njem skupaj dogovarjati in zanj skrbeti. Med vsako gredico so skupne potke za katere je potrebno skrbeti, tudi orodje je skupno, za katerega je potrebno skrbeti in se dogovarjati.

Ali ste si določili strategijo komuniciranja z javnostjo?

Mi smo bolj improloga. Izpostaviti moram, da nam je bilo pomembno in smo že od začetka prostor in programe postavili tako, da ni zaprt, izključujoč prostor, temveč se na različne načine odpira navzven. Eno je komunikacija navznoter, drugo pa je komunikacija navzven. Mi smo skupina, ki prihajamo iz področja sodobne umetnosti, tako smo ene stvari zastavili malo drugače. Prvi teden ko smo vstopili v lokacijo smo se soočili z vprašanjem, ali rabimo načrt za to lokacijo. Tako smo izvedli recimo umetniški projekt Dan s kozo, kjer je bila kolegica en dan zaprta na gradbišču s kozo in je beležila, kaj koza počne na tem območju. Ideja je bila, da bo ona naredila načrt na osnovi vedenja te koze: tam, kjer je hodila bodo potke, tam kjer je jedla bo prostor druženja in tako naprej. Tak umetniški, kritičen in humoren komentar temu racionalnemu formaliziranju prostorskega načrtovanja. Prostora sicer nismo uredili po tem, pokazalo pa se je kot totalno učinkovito, saj je bil to nenavaden prizor, sredi mirujočega gradbišča sredi Tabora ena koza meketa. Ljudje so gledali iz balkonov in oken, kaj se to dogaja, zbudili smo pozornost. Na klasični način smo ljudi nagovorili, da so se začeli zanimati o prostoru. Hišnik je razdelil letake v nabiralnike, da smo povedali, da se načrtuje projekt v okviru Festivala Mladi levi, da imamo takrat in takrat sestanek, in da bi radi, da pridejo in povedo svoje ideje. Na zaščitni ograji smo imeli letake o prvem sestanku. Bil je frustrirajoč proces, ker je bilo na začetku zelo malo ljudi iz soseske, ki so se aktivno priključili. Bili so naši prijatelji pa zanesenjaki, katerim se je to zdelo fina ideja, iz soseske pa zelo malo ljudi. Tako da smo bili

potem že kar malo obupani, kot če ima to sploh smisel delati in za koga sploh delamo. Na sestanku so bili ljudje pozitivno presenečeni, da se nekaj naredi, niso pa bili pripravljeni aktivno pomagati. Leta 2011 začetek pomladi, ko smo naredili nov krog komunikacije, torej mi smo imeli en krog komunikacije konec avgusta 2010, ko smo začeli, drug krog komunikacije smo imeli novembra, ko smo ljudi iz okolice obvestili, da smo dobil dovoljenje od MOL, no, potem tretji krog komunikacije smo imeli začetek spomladi. Rekli smo, da moramo biti bolj konkretni, prej smo bili bolj abstraktni, zelen skupnostni prostor, mogoče se je ljudem zdelo, kaj je to in nekako ni bilo dovolj oprijemljivo. Potem smo rekli, da moramo spremeniti način komunikacije in biti zelo konkretni: in smo rekli želite svoj vrt, pridite v mesecu marcu, ko bomo vsako soboto od–do prisotni na lokaciji. In prvo soboto je bilo 20 ljudi tam in mislili smo, da bomo malo predstavili, a so ljudje že takoj hoteli začeti delati, tako da se je potem leta 2011 stvar zares zagnala. Ena prvih stvari, ki smo jih naredili je bila info tabla, s katero imaš tudi komunikacijo navzven, kaj to je, kaj se dogaja tukaj. Vzpostavili smo osnovni blogec z osnovnimi informacijami, občasno izdamo tudi časopisek, Onkraj se reče. Notri so vici, risbe, recepti in raznorazne zadeve. To potem delimo okoli na različnih priložnostih. Ker se je projekt začel kot del kulturnega festivala in bil prvi kulturnostni vrt, je bil vedno medijsko zanimiv in medijsko dobro pokrit. Na začetku smo bili zaskrbljeni, da ni to že malo preveč nasilno za eno skupino ljudi, ki se šele vzpostavlja in je vse še tako nekako fragilno, zato smo zelo pazili, da se ne bi ljudje počutili kot poskusni zajci v izložbenem oknu. Mi smo na začetku čim bolj zaustavljali medije in spraševali ljudi, če jim je v redu, da bi recimo televizija rada prišla snemati. Potrebno je biti občutljiv s komunikacijo, sploh z mediji, da se ljudje ne počutijo izkoriščeni oziroma preveč izpostavljeni. Bolj kot ne, se je izkazalo, da jim je fino in da so ponosni na to. Bolj je nas skrbelo, ljudem pa je bilo ok. Projekt smo predstavljali na različnih kontekstih, mi prihajamo iz področja umetnostne kulture, tako da od raznih konferenc in razstav v tem kontekstu. Bili smo vabljeni na razne dogodke predvsem konference, diskusije od raznoraznih področij od arhitekture, urbanizma do neke bolj vezane na vrtičkarstvo in agronomijo. Zanimivo je, koliko področij se tukaj potem lahko križa. Pomembna nam je bila komunikacija s širšo javnostjo in dogodki. Javni dogodki na lokaciji, da se prostor čim bolj odpira. Vsakotedenski odprti termini, vsak četrtek je nekdo tam, da dežura in da so vrata odprta, da lahko pridejo ljudje pogledat, vprašat.

Ali menite, da je komunikacija pripomogla k razvoju projekta?

Ne vem, težko to ocenjujem. Kar se tiče občine je pripomoglo to, da smo bili del enega znanega kulturnega festivala z referenčnim producentom in institucijo zraven, zavod Bunker, in da je bila stvar zelo veliko v medijih izpostavljena. To je tudi na strani občine pripomoglo k temu, da so sprejeli ta projekt. Kar se tiče pa sprejemanja prostora od okoliških stanovalcev pa ne vem, ker nimam tega 'feedbacka', to bi bilo bolje vprašati ljudi, ki so bili, in ki so še vključeni ali ki tam živijo. Je pa to tudi nekaj kar ima različne faze in dinamike. So ljudje, ki so bili na začetku naklonjeni projektu, potem pa se komu ne zdi več primerno. Smo tudi že dobili odziv, da se jim to ne zdi primerno za center mesta, da ne zgloda urejeno. Bila je tudi peticija, ki ni prišla daleč. Dve leti nazaj je stanovalka iz novih blokov na Kotnikovi začela zbirati podpise, da bi jih potem predala na MOL, da moramo zapustiti lokacijo, in da bi se tukaj uredil park. To smo izvedeli posredno od ljudi, ki imajo pri nas vrtičke in je ta gospa tudi na njihova vrata potrkala.

Priloga B: Intervju s članico društva prostoRož Zalo Velkavrh, 21. september 2017

Iz kje izhaja ideja in zamisel za projekt? Po mojih informacijah, naj bi bila pobudnica projekta Mestna občina Ljubljana.

Pobuda je prišla s strani Mestne občine Ljubljana, oni so imeli sredstva za prenovu mestnega središča za prenovu fasad, ampak so se odločili, da bi poskusili nekaj drugega in tako je ta pobuda, da bi vložili v Savsko naselje prišla od njih v letu 2013.

Pri skupnostni prenovi naj bi poleg vašega društva sodelovale tudi druge organizacije.

Ja, mi smo sodelovali z več skupinami, ki so aktivne na območju Savskega naselja, potem je tukaj tudi Rok Terkaj, ki se je prav tako aktivno priključil. Sodelovali smo z različnimi skupinami, ki so se potem tudi spreminjale glede na to kakšne interese je imelo posamezno društvo. Nazadnje smo sodelovali tudi s Smetumet pri eni akciji, s katero smo zbirali denar za postavitev igral za gibalno ovirane otroke.

Raznolikost skupin, ki so sodelovale pri skupnostni prenovi je verjetno posledica tega, da je sama prenova pokrivala veliko različnih območij?

Mi smo si to prenovu tako zastavile, da smo gledale tri dimenzije: prostorsko, socialno in ekonomsko. Največ se seveda ukvarjamo s prostorom. Razen mene so vse arhitektke, jaz pa

sem študirala na FDV-ju in končujem sociologijo. Vedno je naš fokus javni prostor, ampak tukaj smo si pa s tem odprtjem skupnostnega prostora prizadevale čim bolj vključiti tudi socialno komponento in čim bolj v načrtovanje prostora vključiti prebivalce, šolarje in otroke iz vrtca. Ekonomska komponenta je pa tudi ta Knjižnica reči, saj smo bile mnenja, da je to alternativen ekonomski model, ki bi ga lahko tukaj preizkusile.

Ali ste si določile ciljno skupino pred začetkom izvedbe projekta?

Ciljnih skupin je bilo več. Primarni cilj so bili seveda prebivalci Savskega naselja in zdelo se nam je, da moramo z njimi najbolj vzpostaviti komunikacijo in razviti kanale, kako priti do njih. Da bodo oni obveščeni, kaj se tam dogaja, to je prvi element in drugi element je ta, da se vključijo v dogajanje. Nikoli pa ni šlo za to, da bi šlo samo za prebivalce Savskega naselja, ker je to le v Ljubljani, tako da smo vedno poskušale obveščati medije, Delo in Dnevnik sta pisala o tem. Po drugi strani je komuniciranje z odločevalci skoraj isto pomembno kot s prebivalci, če hočeš, da se kaj spremeni. Glede na to, da je bil to eden prvih takih projektov v Sloveniji se nam je zdelo, da moramo podati dobro predstavo drugim pobudam. Zato smo pazile tudi na to. Primarna ciljna skupina pa so bili prebivalci Savskega naselja.

Ste si določile strategijo komuniciranja z javnostjo pred projektom ali tekom projekta? Če ste si jo, kakšna je bila strategija?

Me, ko začnemo nov projekt, sploh dolgoročni projekt, na začetku vedno naredimo eno analizo območja. Poleg tega, da pogledamo, kje so javni prostori, kakšne so povezave, kje so trgovine, kje je pošta, naredimo tudi analizo življenja v soseski. Kar pomeni, da pogledamo katero društvo se nahaja na območju, ali so kakšni festivali ali aktivnosti, ki se že dogajajo v soseski. Kakšni so lokalni kanali, kjer se da komunicirati, kje so oglasne table, ali na Facebooku obstajajo skupine za prebivalce Savskega naselja ... To se vse analizira preden začnemo resno delati. Na podlagi tega se določi okvirna strategija. Se pa ta strategija menja potem glede na prebivalce, ki jih mi želimo doseči, v kaj jih želimo prepričati, ali je to samo obveščanost ali je neka akcija. To je iz komunikacijskega vidika različno, tako da te zadeve precej spreminjamo. Vem da smo na primer v Savskem naselju ugotovili, da bo najboljše sredstvo za obveščanje prebivalcev to, da začnemo izdajati časopis, ki je bil nato razdeljen v vse nabiralnike, tako da so vsa gospodinjstva dobila novice o dogajanju. Ugotovile smo, da na spletu pridemo do enih ljudi, do drugih pa nikoli ne bomo, ko naredimo akcijo v javnem prostoru pač spet pride določena skupina, druga pa zopet ne ve, kaj se dogaja. Tako, da se nam je to v enem trenutku zdelo najboljša rešitev – izdaja časopisa. Seveda pa tudi plakati in letaki, čisto odvisno od akcije.

Vedno poskušamo kombinirati, da imamo odprte digitalne kanale, ugotovile smo da obstaja neka skupina na Facebooku imenovana Savčan in smo tam začele objavljati novice, saj je tam dosti prebivalcev iz naselja. Po drugi strani pa tudi čisto klasične kanale kot so letaki.

Kakšni so bili odzivi javnosti, ko se je začel projekt. So se želeli priključiti?

Ja, so se. Težko pa ocenim, ali je bil odziv dober ali slab, ker kljub vsemu trudu je na koncu ključen precej majhen delež prebivalcev. Kar se zdi kot velik problem, pa ni, saj se moramo zavedati, da ko smo izbirali stanovalce, mi s tem jemljemo nekemu prosti čas. Zato mi je logično, da ne pridejo vsi. Je pa pomembno, da so vsi obveščeni, da se to dogaja. Tako da je odločitev na njih. To se tudi pozna, saj na različne dogodke pride pet ljudi, na drugega 30, na zabavo recimo jih je prišlo bistveno več. Čisto odvisno od aktivnosti in koliko je pomembno za prebivalca. Cilj je bilo narediti celoten proces načrtovanja javnega prostora, prometne strategije in tako naprej, odprt za prebivalce in zato so iz teh izborov stanovalcev, ki smo jih vodile, sčasoma nastale delovne skupine, kjer so sami stanovalci potem peljali projekte naprej.

Ali so bili prebivalci vključeni v odločanje o aktivnostih v naselju?

Ja, to je cilj, da se oni sami odločijo kaj potrebujejo in kaj si želijo. Eden največjih problemov v naselju je parkiranje. Res veliko prebivalcev bo kot prvi problem navedlo prav parkiranje. Naša ideja je bila, da ja parkiranje je problem, ne moremo pa ga rešiti tako, da zgradimo vse zelenice, in da porušimo vse javne prostore. Če bi hoteli zagotoviti toliko parkirišč kot je avtov, bi to zavzelo dve tretjini soseke ne glede na to, kje so bloki. Po eni strani poskušam ljudi vključiti v neke procese, po drugi strani pa jih izobraziti, kaj se da, kaj je sploh možno in kaj ni možno. To je bil največji izziv naselja, da smo želele, da so ljudje vključeni, da imajo možnost odločanja od začetka do konca procesa. To je mogoče razlika s parkom Tabor, kjer proces ni bil tako usmerjen v prebivalce. Imele smo neko vizijo kaj bi rade naredile, potem pa so pa se priključevale različne iniciative ali pa prebivalci, ki jih je nekaj zanimalo in tako naprej. Ni bilo debat, ni bilo delovnih skupin, ta proces ni bil prav participatoren proces. V Savskem naselju smo poskušale to izpeljati čim boljše kot se da. Me vedno poskušamo vključiti prebivalce, ampak vedno jim povemo tudi kakšna so naša stališča. Sčasoma smo se naučile, da se ne smeš pretvarjati, da smo neke dobre vile, ki bodo uresničile vse želje, ker jih ne moremo. Zelo je pomembno, da tudi ti poveš prebivalcem kakšen je tvoj doprinos in tvoji cilji in zakaj si ti v določenem prostoru.

Glede na to, da ste z javnostjo komunicirale prek več kanalov me zanima, kako ocenjujete vaše komuniciranje? Ali je pripomoglo k razvoju projekta?

Definitivno. Že preden sem se jaz priključila, so imele punce že dober PR. Jaz sem najprej študirala komunikologijo, sedaj sociologijo in sem prišla zraven prav zato, da bi nekako pospešila, izboljšala nek komunikacijski vidik prostoRoža. Odkar sem zraven ne poznam drugega načina, vedno projekte tako delamo, da gre komuniciranje z roko v roki s tem kar želimo spremeniti v prostoru. Ugotovile smo, da so rezultati bistveno boljši. Pomembno je, da so se na podlagi naših izkušenj opogumile tudi druge iniciative, ki se drugače ne bi. To se mi zdi zelo pomembno. Ne samo prebivalce, tudi zunanji svet in medije je pomembno obveščati o teh dogodkih.

Kako ocenjujete vpliv projekta na prostor in prebivalce?

Vpliv je viden. Eden od najpomembnejših javnih prostorov v naselju je igrišče okrog Savskega hriba. Sedaj je tam košarkarsko igrišče, igrala in tekaška steza, ki je nastala zato, ker so si jo zamislili otroci, ki so sodelovali na delavnicah, ki smo jih imele na osnovni šoli. Ta prostor je sedaj čisto drugačen. Druga zadeva pa je, da sedaj tam še vedno deluje Knjižnica Reči. Za sedaj je edina takšna knjižnica v Sloveniji. Ugotovili smo, da je projekt imel vpliv na ljudi, ker je spremenil percepcijo, ki jo je veliko ljudi imelo o naselju, da je nekako pozabljeno, da se nič ne da narediti, in da bo ta sooseska propadala še naprej. Nam se zdi naselje super prijeten prostor, ki bi načeloma potreboval manjše popravke, je pa prostor izredno dobro zasnovan. Ima potencial, da je ena dobra sooseska in da je vse več prebivalcev to začelo videti. Kar smo bile vesele, je bilo to, da se na tem javnem prostoru zbira skupina staršev in da sedaj več staršev spusti svoje otroke ven. Prej je bilo otroško igrišče zanemarjeno in se jim to ni zdela dobra ideja, sedaj so pa prepričani, da otroci lahko grejo. Jaz mislim da smo uresničile eno spremembo, bi bilo pa super, če bi se to nadaljevalo še s kakšnimi ukrepi s strani občine.

Kakšni so plani za naprej oziroma kaj se sedaj dogaja? Je prostoRož še prisoten?

Lani jeseni smo postavljali Savski sadovnjak in prenovili otroško igrišče. To je bil zadnji projekt v Savskem naselju. Še vedno vodimo Knjižnico Reči, ki nekako deluje neodvisno, knjižničar, ki jo vodi se znajde sam. Drugih načrtov za naselje nimamo, bi bile pa vesele, če bi še prišla kakšna pobuda, da bi se začelo kaj delat. Smo pa trenutno fokusirane na čisto druge konce Slovenije in Ljubljane.

Ali časopis Savčan še izhaja ali je to bilo samo takrat?

Ne, to je izhajalo takrat ko smo me največ delale v naselju. Me smo ga izdajale, v uredniškem odboru so bili prebivalci in me ter nekako se je skupaj pripravljala vsebina. En del so bili

prispevki o Savskem naselju, zgodbe, novice, tudi lokalna podjetja so dala občasno kakšen oglas noter, me pa smo imele en fin kanal, da smo obveščale o novem dogajanju. Ampak to ne izhaja več.

Imate kakšna priporočila za bodoče pobudnike skupnostnih praks urejanja prostora, predvsem priporočilo v zvezi s komuniciranjem z javnostjo v takih projektih?

Definitivno si je fino narediti neko mapiranje obstoječih kanalov in razmišljati, kako bi najbolj učinkovito prišel do ljudi, drugo pa je, da je vedno treba poizkusiti več različnih načinov komunikacije, s tem ne mislim različnih tonov ampak različnih komunikacijskih orodij, ker je težko vedeti, kaj bo delovalo in kaj ne. Je treba eksperimentirati in biti prilagodljiv. Tretji nasvet pa je, da je bistveno boljše in lažje za neke izvajalce takšnih praks, da zelo jasno povejo kdo so, zakaj so tam in koliko časa bodo ostali, kakšni so cilji in kaj lahko v tem času tudi naredijo.

Priloga C: Intervju z Rokom Terkajem, prebivalcem in tudi pobudnikom dogajanja v Savskem naselju, 26. september 2017

Kako ste se priključili k projektu oziroma kako ste izvedeli za projekt skupnostne prenove naselja?

Veš kako je bilo, zadeva je bila taka, da sem jaz pač iz nekega občutka pripadnosti pa veselja do naselja v katerem smo, začel organizirati leta 2010 BLOK party. Na začetku je bil izdan album, ki se je imenoval pasuš, pasuš kot potni list, ker včasih je obstajala zgodba, da si rabil za Savsko naselje potni list, drugače so te prebutali. In jaz sem na osnovi tega naredil album, ki je nekako poklon mojemu kraju, v katerem sem živel. Promocija tega albuma pa, kje se lahko zgodi kot pred domačim blokom, če je temu namenjena. In smo organizirali zadevo in je bila zelo, zelo uspešna. Potem smo mi to z OŠ Savsko naselje ponovili zadevo, koliko jih je bilo pet ali šest, se mi zdi. In to je bila dovolj odmevna zadeva v Savskem naselju, potem na podlagi tega so se pa prostoRož in druge organizacije priključile zraven, da jaz poznam veliko ljudi, da sem nek 'opinion maker' tukaj, in da če bi jim pomagal.

Malo ste zadevo pojasnili že v prvem vprašanju, torej zakaj ste si želeli sodelovati pri prenovi?

Ja, ravno pač zaradi tega, ker imam rad 'Savca'.

Ali mislite, da je bili obveščanje javnosti in komuniciranje s prebivalci pomembno za sam uspeh projekta skupnostne prenove?

Tako, nekaj srednjega. Jaz mislim, da glede na to, da so se začele odvijati neke nove akcije, neke nove stvari, da je bila komunikacija na podlagi tega uspešna. Tako, iz vidika, da se je začelo nekaj odvijati, ja. Da bi pa tukaj nastala neka dolgotrajna prenova, ki bi začela živeti sama iz sebe, tega pa nisem toliko zaznal. Vse, sem dobil občutek, da se je odvijalo, te Knjižnica skupnih reči pa tako naprej, na nekih idejah, ki so se organizatorjem, ki so dobili na nekih razpisih zadeve, zdele 'fresh', da je bilo na podlagi nekih poznanstev in dajmo to narediti, da so to potem umestili. Manj je bilo pa tega, da bi se sami Savčani aktivirali, da bi sami nekaj naredili in tako naprej. So bile pa stvari uspešne glede same arhitekturne prenove, želje, ker tukaj smo večkrat poklicali ljudi in ko so povedali svoje želje, smo na podlagi tega potem zadeve peljali. Je pa tako, da vsi ti cilji, kateri so bili, so bili narejeni na podlagi tega kolikor časa razpisi trajajo. Se pravi, da je bilo to maksimum tri, štiri leta, ne pa da bi bilo to doživljenjsko. Drugače se mi pa zdi, da je bil ta časopis Savčan v redu narejen, manj se mi pa zdi, da je bilo narejenega na področju pač digitalnega komuniciranja. Da bi lahko zrastle neka stran, da bi lahko z nekimi e-maili, z nekim pač digitalnim postopkom, da bi lahko vse te stvari, procese precej pocenili in obdržali neko kontinuiteto.

Na facebooku je toliko in toliko oglasov, da ti objavljaš v eno skupino, to nič ne pomeni, iz mojega stališča je to minimalno. To ti vzame tisto minuto dela, ampak da se pa ti resno lotiš, da zbereš od vseh, ki živijo tukaj e-maile ali pa od večine, da imač označeno, tisti, ki imajo in tisti, ki nimajo, da imaš ti neko spletno stran, da po vseh teh možnih kanalih, karkoli ima kdo, da objavljaš, da pošiljaš maile, da je na strani posodobljeno, da se ve, da so novice. No, te kontinuitete pa jaz nisem zaznal. Imamo projekt, dajmo štirinajst dni prej, en teden prej, tri dni prej ... to objaviti in zadeva je narejena. Se mi pa zdi, da bi lahko veliko več tukaj naredili.

Opazite kakšne spremembe v odnosih prebivalcev naselja po zaključeni prenovi?

Jaz bi rekel, da vse stvari, ki so bile postajajo lep spomin, da neke kontinuitete ni, razen Knjižnice Reči, ki še vedno stoji in deluje pa da je bolj obiskana kot je bila. Drugih nekih velikih pozitivnih učinkov ni, so pa zelo pozitivni učinki, kar so ekipe delale skupaj z OŠ Savsko naselje. Da se je prenovilo igrišče, da se je prenovil Savski hrib, da so zrastle neke alternative

temu, kako bi lahko bilo več ograj. Neke zanimive stvari in da je bilo igrišče ob Savskem hribu prenovljeno in košarkarsko tudi. To so neke dobre stvari, ki imajo efekt na daljši rok. In vesel sem, da so bili zraven tukaj tudi otroci, da so temu projektu prisostvovali zraven od začetka do konca. To pomeni, da bodo sabo nesli v življenje izkušnjo, da se da nekaj spremeniti. In vesel sem, da je ta pobuda mogoče aktivirala tudi druge pobude, kot je na primer krajevna skupnost Bežigrad in Savsko naselje, da so te čistilne akcije, da res pridejo ljudje, in da ta občutek, ko se nekaj skupaj dela, da ni zamrl, ampak da je pač aktiviran. To se mi zdijo pa pozitivne stvari.

Priloga Č: Intervju z Mihom, prebivalcem Savskega naselja, 26. september 2017

Ali ste bili obveščeni o skupnostni prenovi v naselju? Kako ste bili obveščeni?

Nisem bil obveščen.

Kaj menite o obveščanju prebivalcev glede prenove? Menite, da ste dobili dovolj informacij ali bi si jih želeli več?

Glede na to da me niso dosegli, sem mnenja, da ni bil izbran pravi način za obveščanje oziroma niso bili izkoriščeni vsi načini.

Kakšen način obveščanja bi vam bil boljši?

Po celotnem Savskem naselju imamo oglasne deske, na katerih bi bila obvestila bolj vidna in dostopnejša vsem.

Glede na to, da s prenovo niste bili seznanjeni, potem verjetno tudi niste sodelovali v projektih v sklopu prenove?

V bistvu sem sodeloval na zabavah, ki si bile prirejene v sklopu projekta, vendar takrat nisem vedel, da so del le tega.

Ali menite, da je prenova vplivala na povezanost prebivalcev v soseski? Zakaj da oziroma zakaj ne?

Z vsako novo pridobitvijo je opaziti več ljudi, predvsem mlajših, ki se družijo na igriščih in v parkih v naselju.

Ali ste zadovoljni s prenovo? Opažate kakšne spremembe v naselju?

S prenavo sem zadovoljen, saj je okolica bolj urejena, pojavilo se je več interaktivnih objektov v parkih, tako za mlade kot tudi nekoliko starejše.

Priloga D: Intervju z Ando, prebivalko Savskega naselja, 26. september 2017

Ali ste bili obveščeni o skupnostni prenavi v naselju? Kako ste bili obveščeni?

Ne, nisem bila obveščena o prenavi v naselju.

Kaj menite o obveščanju prebivalcev glede prenave?

Menim, da se premalo obvešča nas krajane, saj pravim, jaz o prenavi nisem nič vedela.

Kakšen način obveščanja bi vam bil boljši?

Ne vem, mogoče bi bilo najbolje obesiti letake na vhodna vrata. Tako bi bili sigurno obveščeni, ker jaz se na te nove stvari in računalnike ne spoznam, če so tam obveščali, to ni prišlo do mene.

Glede na to, da s prenavo niste bili seznanjeni, potem tudi niste sodelovali v projektih v sklopu prenave?

Ne, nisem, ker nisem nič vedela o tem.

Ali ste zadovoljni s prenavo? Opazate kakšne spremembe v naselju?

Žal nisem vedela da gre za prenavo, opazila pa sem spremembe po naselju.

Ali menite, da je prenova vplivala na povezanost prebivalcev v soseski?

Kaj pa vem, danes se na žalost vsak drži bolj zase. Ne vem, nisem bila pozorna na prenavo, tako da ne bi rekla, da so glede tega potem spremembe.

Priloga E: Intervju s Tamaro Bračič Vidmar, članico zavoda Bunker, 27. september 2017

Zakaj ste se odločili za sodelovanje pri projektu?

Mi smo se v okviru enega mednarodnega projekta imeli laboratorij, v katerem smo poskušale razvijati različne stvari znotraj naše lokalne skupnosti. In v okviru tega projekta smo se potem odločili za sodelovanje zato, da bi videli, kako najbolje vstopati v neke nove odnose z našo neposredno okolico, z ljudmi, ki tukaj živijo. Naredili smo eno malo daljšo raziskavo, z nekimi

karikiranimi skupinami ljudi in iz te raziskave smo potegnili, da ljudje zelo pogrešajo več zelenih površin v soseski Tabor. In ko smo dobili ta rezultat, smo se odločili, da v zvezi s tem nekaj naredimo. Ko smo razmišljali, kako bi se tega lotili, smo najprej poklicali Apolonijo Šušteršič, ki je že nekaj delala v zvezi z opuščnim gradbiščem, ki je bilo v soseski Tabor. No, in tako smo mi podali ta poziv, idejo za neke zelene površine, površine namenjene neformalnemu druženju ljudi iz okolice. Potem smo šli skupaj s KUD Obrat takoj v akcijo in smo obvestili vse, ki živijo v okolici tega gradbišča, bloke okrog pa še čez cesto pa še na drugo stran, in po naših listah že prej pripravljenih seznamov mailov. In smo dali ven en poziv, da bi to odprli za vrtičke ter kdo je pripravljen s prostovoljnimi akcijami začeti in preurediti to gradbišče za začasno rabo za vrtičke. Potem smo imeli dve prostovoljni akciji, prosili smo za nekaj zemlje, nekaj smo mi vložili finančnih sredstev iz evropskega projekta, ki smo ga imeli, nekaj je bilo prostovoljnih prispevkov ljudi, ki jih je to zanimalo in je prišla zemlja, mi smo jo razporedili, naredili smo parcele in vprašali ljudi, kdo bi si želel imeti kakšno parcelo. Dogovor je bil takšen, da tisti, ki prej pride, prej dobi parcelo. Da so parcele bolj majhne, da se več ljudi lahko združi in imajo skupaj vrtiček in da načeloma velja to dogovor za eno leto in vsako leto se zmenimo z ljudmi, če jim je še ok, če bi ga delili s kom ali dali komu drugemu in tako naprej. In tako so se nemudoma razdelili vsi vrtički in potem so ljudje urejali svoje vrtičke. Potem smo pa to na festivalu tudi objavili, to je bil eden izmed projektov znotraj katerega smo to promovirali, se pravi, da smo s KUD Obrat postavili ta vrt. Komunikacija v tem projektu je šla najprej na neposredno okolico, na prebivalce, ki se jih je ta projekt na nek način dotikal in potem na publiko in spremljevalce kulturnih dogodkov, na občinstvo Stare elektrarne in ostalih kulturnih dogodkov znotraj četrti Tabor, ki je v neposredni bližini gradbišča, in ki bi ta prostor znotraj četrti Tabor vsak dan tudi lahko uporabljala. In tako so potem te ljudje, ki so postali uporabniki gredic, to niso bili samo prebivalci teh blokov, ampak so bili tudi umetniki, ki živijo ali delujejo v organizacijah znotraj četrti Tabor. Eno gredico smo imeli mi oziroma naša direktorica, ki jo je obdelovala, eno KUD Obrat, eno razne organizacije, ki so še tukaj v četrti Tabor. Posamezniki so bili uporabniki svojih gredic, samo ker smo s posamezniki del teh organizacij, smo se tudi velikokrat skupaj organizirali in so Onkraj gradbišča potekale razne kulturne prireditve. Delali smo projekcije filmov, kamor smo vedno povabili vse prebivalce, vse člane te skupnosti, ki se je potem vzpostavila. Skupnost, ki se je začela imenovati Onkraj gradbišča, tako kot smo potem poimenovali tudi prostor. In skupnost Onkraj gradbišča se je potem kar širila, ljudje so potem vabili še druge sosede, so imeli piknike, tja smo vabili tudi vrtčevske otroke iz sosednjih vrtcev, šolarje, da so si prišli pogledat te vrtičke in jim razlagali, zakaj počnemo te stvari (zakaj polagamo slamo, kako se delajo določeni vrtovi). In

izobraževalni in družabni in kulturni projekti, ki so se dogajali vsa ta leta znotraj Onkraj gradbišča.

Ali je obveščanje javnosti vplivalo na uspeh projekta?

Jaz mislim, da tukaj ni imelo nobene veze, koliko smo mi širšo javnost obveščali, to je bilo mogoče smiselno zato, da so odgovorni ljudje na občini, ki so dali dovoljenje za začasno rabo tega prostora, da se jim je zdelo, da to je en projekt, ki ima nek smisel in bo imel nek doseg, da je to en projekt, ki ga soustvarjamo neke kompetentne organizacije, ki znamo poskrbeti tudi za obveščanje splošne javnosti. Čisto iskreno pa mislim, da je bil uspeh tega projekta, da smo mi osebno šli okoli do vseh sosedov in smo začeli. To je bil začetek iz potrebe ljudi v tej soseski. Mi smo s tem projektom odgovarjali na neko potrebo, ki se je pojavila med ljudmi v tej soseski, v naši lokalni skupnosti, katere del smo tudi mi. Zato se je vse skupaj začelo zelo organsko, tudi v smislu, da smo mi potem, ko smo se odločili, da bomo poskusili odgovoriti na to potrebo, šli od vrat do vrat in osebno povabili sosede in jih obvestili, kakšen imamo načrt in jih povabili na to prvo skupščino, kjer smo se skupaj pogovarjali o tem, kaj s tem prostorom lahko naredimo. S tem, da se je beseda širila od ust do ust po soseski, gre za to, da je bil naš cel PR zelo usmerjen organsko v komunikacijo med ljudmi samimi, bolj kot v PR recimo. Smo pa tudi to uporabili zato, da razširimo ime in naredimo nek 'brand' iz tega, da se projekt bolj zasidra v lokalno zavest. Od tu naprej so se rodile mnogi ideje in projekti med organizacijami znotraj četrti Tabor.

Ali menite, da imajo taki projekti vpliv na odnose prebivalcev v okolici?

To pa vsekakor. Mislim, da imajo velik vpliv na odnose sploh uporabnikov vrtičkov, oni so se med seboj povezali, veliko bolje se poznajo kot sosedje med seboj, organizirajo dogodke med seboj, na katere pa vabijo veliko širši krog ljudi, ki so jih spoznali, ljudi, ki tukaj živijo, ki so se uspeli družiti in sami dati ideje za piknike, za peko piškotov, skupni ogled filmov in tako naprej. Ljudje iz teh čisto organskih povezav in preko naših orodij, s katerimi delujemo (organizacijskih in promocijskih), se mi zdi, da smo dosegli širok krog ljudi, ki so vzpostavili nove odnose in iz tega tudi neke projekte sodelovanja za naprej. Ja, zdi se mi, da takšni skupnostni projekti zelo vplivajo na neposredne uporabnike in na neposredno okolico predvsem, in da na nek način skozi to druženje in te aktivnosti tudi opolnomočujejo uporabnike, ki se učijo mogoče na ta način bolj komunicirati, tudi komunicirati z javnostjo. Kup sosedov smo mi poklicali in jih prosili, če bi lahko oni popeljali skupino šolarjev ali vrtčevskih otrok po vrtičkih Onkraj gradbišča. In to so ljudje, ki še nikoli niso, ne javno nastopali, ne vodili ljudi in so se v tej situaciji morali znajti na novo in izpopolniti neke nove veščine, recimo javnega

nastopanja, predstavljanja svojih pogledov. In tudi veliko teh dogodkov, ki so se dogajali, so bile debate, vabili smo jih, da se učijo skozi kulturne dogodke in druženja nekih novih veščin in mi verjamemo v to, da to pomeni opolnomočenje in večjo samozavest ljudi, zato da se vključujejo v neko javno življenje.

Priloga F: Intervju s prebivalko Petro, ki živi na Resljevi ulici v bližini skupnostnega vrta Onkraj gradbišča, 27. september 2017

Ali ste bili obveščeni o ustanovitvi skupnostnega vrta Onkraj gradbišča? Kako ste bili obveščeni?

O ustanovitvi skupnostnega vrta Onkraj gradbišča nisem bila obveščena.

Kaj menite o obveščanju prebivalcev glede vrtičkov? Menite, da ste dobili dovolj informacij ali bi si jih želeli več?

Glede vrtičkov nisem bila obveščena. Menim, da bi bilo potrebno več informacij glede obveščanja.

Ste z načinom obveščanja zadovoljni ali bi vam bil kakšen način obveščanja boljši?

Z obveščanjem nisem zadovoljna. Menim, da se ustanovitelji vrta povežejo z upravniki večstanovanjskih stavb v bližini vrta, naj le ta na sestankih oziroma zborih posameznih lastnikov, obvestijo lastnike o morebitnih projektih.

Zakaj se niste odločili za uporabo vrta v sklopu skupnostnega vrta?

Nisem uporabnik skupnostnega vrta, ker o vrtu nisem bila obveščena. Mislila sem, da gradijo zgradbo, saj je bilo v preteklosti s strani sosednjih prebivalcev veliko slišati o tem. Pa tudi tako ali drugače me vrtnarjenje ne zanima, zato tudi nimam vrta.

Kakšno je vaše mnenje o skupnostnem vrtu Onkraj gradbišča? Opažate kakšne spremembe v okolici odkar je vrt odprt?

Menim, da je vrt Onkraj gradbišča odlična zamisel. Odkar je vrt odprt opažam pozitivne reakcije mimoidočih ljudi, poleg tega je estetsko odlično dovršen.

Ali menite, da je ustanovitev skupnostnega vrta vplivala na povezanost prebivalcev v okolici? Zakaj da oziroma zakaj ne?

Menim, da je ustanovitev skupnostnega vrta vplivala na povezanost prebivalcev v okolici, saj je za takšen projekt potrebno ogromno uskladitev mnenj.

Priloga G: Intervju s Sabino, uporabnico vrta v sklopu skupnostnega vrta Onkraj gradbišča , 28. september 2017

Kako ste izvedeli za ustanovitev skupnostnega vrta Onkraj gradbišča?

Redno spremljam dogajanje v soseski kjer živim. Ne spomnim se natančno po kakšni poti, verjetno sem kje prebrala.

Kaj menite o obveščanju prebivalcev glede vrtičkov? Menite, da ste dobili dovolj informacij ali bi si jih želeli več in ali bi vam bil kakšen način obveščanja boljši?

Lahko bi še več obveščali kakor sedaj, a se mi ne zdi nujno potrebno za dobro sodelovanje z okolico. Način obveščanja mi je bil v redu.

Koliko časa že imate vrt Onkraj gradbišča?

Tri leta.

Zakaj ste se odločili za sodelovanje v tem projektu?

Zaradi tega, ker sem želela podpreti projekt, saj omogoča kvalitetno preživljanje prostega časa.

Kako bi opisali dinamiko skupnosti, ki se je ustvarila na območju Onkraj gradbišča?

Zanimiva izkušnja, kot socialni eksperiment, kako lahko v takšnem skupnem projektu sodelujejo različno misleči, različne generacije, in na splošno različni ljudje.

Ali menite, da je ustanovitev skupnostnega vrta vplivala na povezanost prebivalcev v okolici?

Na eni strani da, na drugi ne. Ja, v smislu, da so se tako raznoliki prebivalci v okviru vrta sploh srečali. Ne, ker je premajhen, da bi združeval kritično maso okolice, ki jo pokriva. Uporabniki smo iz tako 'široke' okolice, da bi vrt moral biti večji, če bi želeli govoriti o učinku na povezanost prebivalcev soseske.